

CURTEA
DE APEL
CHIȘINĂU

2043, mun.Chișinău, str.Teilor 4
www.instante.justice.md; e-mail:
cac@justice.md

Tel. (022) 409-209; Fax: (022) 635-355

4-3571-2395 № 31.12.19

CHISINAU
COURT OF APPEAL

4 Teilor str., Chișinău 2043
www.instante.justice.md; e-mail:
cac@justice.md
Tel. (022) 409-209; Fax: (022) 635-355

Curtea Constituțională a Republicii Moldova
mun. Chișinău, str. Alexandru Lăpușeanu, 28, MD-2004

În procedura Curții de Apel Chișinău se află în proces de examinare cauza penală de învinuirea a lui: **Iurașco Angela Andrei(a.n.23.06.1972)** învinuită în comiterea infracțiunii prevăzute de art.195 alin.(2) și art.361 alin.(2) lit. d) Cod penal al RM și **Teleche (Iurașco) Tatiana Petru (a.n.18.10.1982)** învinuită în comiterea infracțiunii prevăzute de art.191 alin.(5) și art.361 alin.(2) lit. b), d) Cod penal al RM.

Astfel, în adresa dumneavoastră se expediază încheierea din 18 decembrie 2019 privind sesizarea Curții Constituționale cu referire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art.art.325 alin.(2), 251 alin.(2), 251 alin.(4), 413 alin.(3) și 414 alin.(2) Cod de procedură penală.

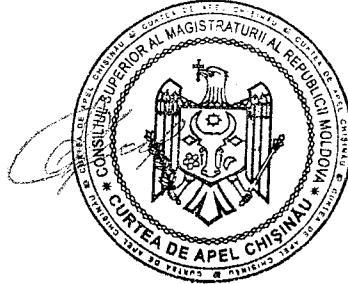
Se sesizează Curtea Constituțională cu privire la realizarea controlului constituționalității prevederilor art.art.325 alin.(2), 251 alin.(2), 251 alin.(4), 413 alin.(3) și 414 alin.(2) Cod de procedură penală.

În caz că, pentru examinare va fi necesar dosarul penal, acesta la solicitare va fi expediat în adresa dumneavoastră.

Anexă: 1) încheierea Curții de Apel Chișinău din 18 decembrie 2019 – pe 2 file.

2) sesizarea privind excepția de neconstituționalitate cu actele anexate – pe 144 file.

Judecătorul
Curții de Apel Chișinău

Ion Pleșca

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA		
Intrare Nr.	19	
"03"	01	2020

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu articolul 25 lit. c) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie
1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin.(1) lit. c) și 39 din Codul
Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

I - AUTORUL SESIZĂRII

1. Nume/Prenume Nicoară Vasile

2. Nume/Prenume Nogai Gheorghe

II – OBIECTUL SESIZĂRII

6. Prezenta sesizare are ca obiect exercitarea controlului constituționalității a prevederilor:

1) **Articolului 325 alin. (2) din Codul de procedură penală integral**, cât și:

- în partea ce ține de sintagma „*în sensul agravării situației inculpatului*”;
- în măsura în care instanța de judecată se pronunță cu privire la modificarea învinuirii-schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare printr-o hotărâre judecătorească care soluționează fondul cauzei;
- în măsura în care procurorul modifică învinuirea-schimbă încadrarea juridică date faptei prin actul de sesizare a instanței de judecată fără a emite o ordonanță motivată;
- în partea ce ține de soluția legislativă care exclude obligația informării inculpatului despre modificarea învinuirii și audierea acestuia până la finalizarea cercetării judecătorești.

2) **Articolului 251 alin. (2) din Codul de procedură penală** în partea ce ține de eliminarea din categoria nulității absolute a nerespectării dispozițiilor prevăzute la art. 296 alin. (2) din Codul de procedură penală, referitoare la întocmirea rechizitoriului – a actului de sesizare a instanței de judecată.

3) **Articolului 251 alin. (4) din Codul de procedură penală** în partea ce ține de soluția legislativă, care nu permite invocarea din oficiu a nulității relative.

4) **Articolului 413 alin. (3) din Codul de procedură penală** în partea ce ține de textul „*poate*” și **art. 414 alin. (2) din Codul de procedură penală** în partea ce ține de sintagma „*prin citirea lor*” în măsura în care verificarea „*declarațiilor*” are loc prin derogare de la dispozițiile art. 371, iar cercetarea documentelor și a proceselor-verbale ale acțiunilor procesuale se efectuează contrar dispozițiilor art. 373 din Codul de procedură penală.

III – EXPUNEREA PRETINSEI SAU A PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

7. La 20.01.2009 a fost întocmit rechizitoriul în cauza penală nr. 2005038145, pornită la 23 septembrie 2005. Prin actul de sesizare a instanței de judecată, Iurașco Angela a fost acuzată de comiterea infracțiunii prevăzute la **art. 195 alin. (2) din Codul penal** (*în cele ce urmează CP*), reproșându-i-se că a comis „*o infracțiune prelungită de însușire în proporții deosebit de mari din avutul proprietarului, săvârșită prin înșelăciune și abuz de încredere*”. Concomitent, persoana a fost acuzată și de comiterea infracțiunii prevăzute la art. 361 alin. (2) CP. În cadrul cauzei penale, o altă persoană a fost acuzată de comiterea acelorași infracțiuni, în aceleași împrejurări.

8. În instanța de fond, procurorul nu a modificat învinuirea în sensul art. 325 sau 326 din Codul de procedură penală (*în cele ce urmează CPP*). Prin Sentința Judecătoreiei Buiucani, mun. Chișinău din 27.09.2013 a avut loc reîncadrarea juridică a faptei, din art. 195 alin. (2) CP, la art. 196 alin. (4) CP. Instanța de judecată a dispus încetarea procesului penal în privința inculpatei Iurașco Angela, recunoscută vinovată de comiterea infracțiunilor prevăzute la art. 196 alin. (4) și 361 alin. (2) lit. „d” CP, cu liberarea de răspunderea penală în legătură cu faptul că a intervenit termenul de prescripție prevăzut la art. 60 alin. (1) lit. b) CP. Motivându-și soluția, printre altele, instanța de judecată a reținut că, în cadrul dezbaterilor judiciare (*etapă procesuală prevăzută la art. 377-381 CPP*), procurorul a solicitat **prin discursul său** reîncadrarea juridică a faptei din art. 195 alin. (2) CP (*normă penală abrogată*) la art. 191 alin. (5) CP (*în redacția legii noi*), fapt indicat la pag. 24 din sentință.

9. La 11.10.2013, procurorul a atacat sentința, solicitând casarea ei și pronunțarea unei noi hotărâri de condamnare în baza art. 191 alin. (5) CP. Procurorul a invocat că sentința este parțial

4

ilegală în partea recalificării acțiunilor inculpatei din art. 191 alin. (5) la art. 196 alin. (4) CP.

10. Inculpata a declarat apel împotriva sentinței solicitând casarea acesteia și adoptarea unei noi soluții privind achitarea pe toate capetele de acuzare, invocând mai multe vicii fundamentale.

11. Sentința a fost atacată și de către părțile vătămate care au promovat o poziție identică cu cea a procurorului, contestând încadrarea juridică a faptei.

12. Prin Decizia Curții de Apel Chișinău din 23.05.2014 s-a dispus respingerea apelului declarat de inculpată. Au fost admise cererile depuse de procuror și părțile vătămate, a fost casată parțial sentința instanței de fond și pronunțată o nouă hotărâre potrivit modului stabilit pentru prima instanță. În partea ce ține de latura penală, inculpata a fost recunoscută vinovată de comiterea infracțiunii prevăzute la art. 191 alin. (5) CP, fiindu-i stabilită o pedeapsă sub formă de închisoare pe un termen de 8 ani.

13. Inculpata a depus cerere de recurs ordinar solicitând pronunțarea unei noi hotărâri privind achitarea pe toate capetele de acuzare, invocând mai multe vicii fundamentale.

14. Prin Decizia CSJ din 09.12.2014 a fost admis recursul ordinar al părții apărării, casată integral decizia instanței de apel și dispusă rejudecarea cauzei în alt complet de judecată. Motivându-și soluția, printre altele, instanța de recurs a constatat că „*instanța de apel, examinând cauza ... s-a limitat la o motivare insuficientă și contrară probatoriului administrat*”. S-a mai statuat că „*instanța de apel, încălcând principiul egalității armelor în proces, a respins neîntemeiat demersul apărării făcut în ședința de judecată ... privind efectuarea unei expertize contabile suplimentare ...*” (pag. 26 din decizie). Curtea Supremă de Justiție a indicat în decizia sa următoarele: „*În cadrul rejudecării cauzei, instanța de apel urmează să țină cont de motivele indicate în prezenta decizie, care au servit temei de casare a soluției ...*”.

15. Prin Decizia Curții de Apel Chișinău din 15.12.2015 au fost admise cererile de apel declarate de procuror și părțile vătămate, casată sentința și pronunțată o nouă hotărâre potrivit modului stabilit pentru prima instanță. Inculpata a fost recunoscută vinovată de comiterea infracțiunii prevăzute la art. 191 alin. (5) CP, fiindu-i stabilită o pedeapsă sub formă de închisoare pe un termen de 8 ani. Instanța a pronunțat soluția fără a îndeplini indicațiile instanței de recurs, în special în partea ce ține de efectuarea expertizei contabile suplimentare.

16. Apărătorul a depus o cerere de recurs ordinar, solicitând casarea deciziei și pronunțarea unei noi hotărâri privind achitarea inculpatei în raport cu toate capetele de acuzare.

17. Prin Decizia CSJ din 01.11.2016 a fost admis recursul ordinar declarat de apărător în interesele inculpatei Iurașco Angela, casată integral decizia instanței de apel, dispunându-se rejudecarea cauzei în alt complet de judecată. Motivându-și soluția, printre altele, instanța de recurs a constatat că „*instanța de apel și-a întemeiat soluția pe Raportul de expertiză contabilă nr. 1716 din 29.07.2008, considerând că prin acesta se confirmă integral și corect sumele daunelor materiale cauzate părților vătămate de către A. Iurașco, fără a da un răspuns convingător ce ar combate argumentele apărătorului, precum că acest raport de expertiză nu poate fi reținut ca probă, deoarece contravine prevederilor art. 8 alin. (1) lit. b), d) din Legea cu privire la expertiză, care stipulează expres că poate fi expert judiciar numai persoana care are studii, a obținut calificarea de expert judiciar și a fost atestată în calitate de expert judiciar, pe când D. Cazangiu nu putea lua parte la efectuarea expertizei, deoarece nu a fost atestată, fiind expert stagiar și este în relații de rudenie cu expertul E. Cazangiu ...*”. Suplimentar, instanța de recurs a statuat că instanța de apel nu a îndeplinit indicațiile date prin Decizia Curții Supreme de Justiție din 09.12.2014 (pag. 25 din Decizia CSJ).

18. Prin Decizia Curții de Apel Chișinău din 19.06.2017 au fost respinse ca fiind neîntemeiate cererile de apel declarate de procuror și părțile vătămate. A fost admis apelul părții apărării, casată sentința primei instanțe și pronunțată o nouă hotărâre de încetare a procesului penal privind tragerea la răspundere penală a inculpatei în baza art. 191 alin. (5) și 361 alin. (2) lit. d) CP în temeiul că există circumstanțe care exclud tragerea la răspundere penală – încălcarea prevederilor legale referitoare la sesizarea instanței. Motivându-și soluția, instanța de apel a reținut, printre altele următoarele: „*Modul de redactare și întocmire a rechizitoriului prezintă carențe serioase ce trădează absența unui raționament juridic logic și coerent, consecința*

5

directă și imediată fiind negarea substanțială a echității procedurilor pentru inculpate. În ipoteza actului de sesizare în vigoare, în forma sa actuală, inculpatele sunt în situația de a răspunde unei învinuiri într-atât de vagă, încât face imposibilă o apărare veritabilă ...”. La judecarea cauzei au fost aplicate constatările cu valoare de principiu expuse de CtEDO în cauzele De Torres c. Spaniei din 24.10.1996; Sassi c. Franței din 25.09.1999; Adrian Constantin c. României din 12.04.2011 în coroborare cu prevederile art. 17; 24; 66 alin. (2), pct. 1); 251; 296 alin. (2); 297; 325 alin. (1) CPP.

19. Împotriva deciziei instanței de apel au declarat recurs ordinar procurorul și reprezentanții părților vătămate, solicitându-se casarea deciziei și remiterea cauzei la rejudecare.

20. Prin Decizia CSJ din 27.02.2018, recursurile ordinare au fost admise, casată integral decizia instanței de apel și, pentru a treia oară (pct. 20, 23 supra), cauza a fost remisă la rejudecare. Motivându-și soluția, printre altele, Curtea Supremă de Justiție a constatat că instanța de apel greșit a statuat asupra nulității actului de sesizare a instanței de judecată deoarece inculpatele nu au prezentat în scris referință la rechizitoriul pentru a-și exprima dezacordul cu acuzațiile aduse și nu au înaintat careva demersuri în acest sens (pag. 35 din decizie).

21. Examinând pentru a patra oară dosarul în apel, instanța a pus în aplicare o procedură contrară garanțiilor ce au menirea să asigure caracterul echitabil al procesului în sensul art. 6 & 1 CEDO, aceasta datorită viciului de calitate a prevederilor art. 413 alin. (3) CPP; instanța nu a ținut cont de indicațiile Curții Supreme de Justiție în partea dispunerii unei expertize contabile. Concomitent, până la finalizarea cercetării judecătorești (care ulterior a fost reluată), instanța de apel nu a cercetat nici un înscris din dosar, situație ce contravine principiului contradictorialității.

22. Autorii prezentei sesizări își sprijină argumentarea și își întemeiază solicitările pe următoarele prevederi legale și jurisprudențiale:

1) Prevederile relevante ale Constituției RM:

Articolul 1

Statul Republica Moldova

„(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sânt garantate”.

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale”.

Articolul 8

Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

„(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional”.

Articolul 20

Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție”.

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos”.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative”.

Articolul 26

Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

...”

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sânt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății”.

Articolul 114

Înfăptuirea justiției

„Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești.”

2) Jurisprudența Curții Constituționale a RM

Prevederile relevante ale Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016

„71. ... excepția de neconstituționalitate reprezintă o acțiune procesuală de apărare ...

80. Curtea menționează că dreptul de acces al cetățenilor prin intermediul excepției de neconstituționalitate la instanța constituțională reprezintă un aspect al dreptului la un proces echitabil.

Prevederi relevante ale Hotărârii Curții Constituționale nr. 30 din 22.11.2018

„24. ... protecția persoanei ... constituie una dintre atribuțiile de bază ale statului, iar posibilitatea persoanei de a utiliza, în instanța de judecată, toate mijloacele procedurale necesare pentru apărarea sa constituie un remediu efectiv pentru asigurarea unui proces echitabil, principiu care se desprinde din cuprinsul articolului 20 alin. (1) din Constituție ...

26. Curtea a considerat incident articolul 26 din Constituție, deoarece dreptul la apărare constă din totalitatea prerogativelor și posibilităților pe care le au, potrivit legii, persoanele în vederea apărării intereselor lor.

41. ... dreptul la apărare, ca garanție a dreptului la un proces echitabil, cuprinde totalitatea drepturilor și a regulilor procedurale, care îi acordă persoanei posibilitatea de a se apăra împotriva acuzațiilor ce i se aduc și de a contesta învinuirile, în vederea demonstrării nevinovăției sale. Dreptul la apărare trebuie asigurat pe tot parcursul procesului penal.

42. ... potrivit dispozițiilor constituționale și legale, autoritățile judiciare sunt obligate să ia toate măsurile necesare pentru ca apărarea să fie exercitată în mod efectiv”.

Prevederi relevante ale Hotărârii Curții Constituționale nr. 18 din 22.05.2017

„75. ... potrivit art. 119 din Constituție, părțile interesate pot exercita în condițiile legii căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești. Astfel, potrivit art. 409 alin. (2) din Cod de procedură penală, prin prisma efectului devolutiv, instanța de apel este obligată ca, în afară de temeiurile invocate și cererile formulate de apelant, să examineze aspectele de fapt și de drept ale cauzei, însă fără a înrăutăți situația apelantului.”

Prevederi relevante ale Hotărârii Curții Constituționale nr. 9 din 29.04.2016

„26. ... la analiza conținutului unei fapte penale trebuie avut în vedere: conținutul concret (de facto), care constituie săvârșirea faptei în realitatea obiectivă de către o persoană și care se înscrie în tiparul abstract al normei de incriminare, și conținutul legal (de jure), care cuprinde elementul obiectiv și subiectiv prin care o faptă devine infracțiune, prin urmare - componență de infracțiune, descrisă în normele părții speciale a Codului penal.

27. Persoana poate fi trasă la răspundere penală pentru o infracțiune dacă acțiunea/inacțiunea săvârșită de facto de către aceasta conține semnele unei componențe de infracțiune de jure. De aceea, încadrarea juridică a faptei se poate face pentru o infracțiune sau mai multe infracțiuni din legea penală.

28. ... Curtea reține că încadrarea juridică a faptei, fiind o operațiune complexă, îndreptată spre determinarea adevărului obiectiv, presupune potrivirea dintre semnele faptei săvârșite în realitatea obiectivă cu semnele componenței de infracțiune desprinse din norma de incriminare, competență atribuită organelor judiciare.”

Prevederi relevante ale Deciziei Curții Constituționale nr. 76 din 21.05.2019

„17. ... Curtea relevă că, potrivit articolului 113 din Codul penal, calificarea infracțiunii cuprinde acea parte a procesului de aplicare a normelor juridice care constă în determinarea și constatarea juridică a corespunderii exacte între semnele faptei prejudiciabile săvârșite și semnele componenței infracțiunii, prevăzute de norma penală. De asemenea, potrivit prevederilor aceluiași articol, efectuarea calificării juridico-penale oficiale este încredințată de către stat unor organe speciale de urmărire penală, ale procuraturii și instanțelor judecătorești, care acționează în numele legii.

18. ... încadrarea juridică a faptei penale, identificarea normei aplicabile cazului și stabilirea pedepsei penale țin de competența instanței de judecată. De asemenea, Curtea menționează că instanțele de judecată efectuează încadrarea juridică a faptei în funcție de condițiile concrete ale speței deduse judecării.”

Prevederi relevante ale Deciziei Curții Constituționale nr. 18 din 11.02.2019

„22. ... Curtea constată că prevederile criticate de la articolul 326 alin. (1) au mai făcut obiect al controlului de constituționalitate, asupra cărora Curtea s-a pronunțat prin Hotărârea nr. 5 din 17 martie 2009 pentru controlul constituționalității prevederilor alin. (1) al articolului 326 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Astfel, prin Hotărârea enunțată supra, Curtea a declarat constituționale prevederile invocate.”

Prevederi relevante ale Hotărârii Curții Constituționale nr. 5 din 17.03.2009

„6. ... alin.(1) art.326 CPP expune detaliat procedura pe care trebuie să o respecte nu numai procurorul și instanța, dar și inculpatul și avocatul său ...

De remarcat corelația existentă între alin.(1) și alin.(2) ale art.326 CPP, în special în aspectul abordat prezintă interes sintagma din alin.(2) „sau că au apărut circumstanțe noi care vor influența la încadrarea juridică a învinuirii aduse lui”. Alin.(2), care n-a fost contestat, reglementează aceeași procedură ...

Curtea conchide că, întrucât expun clar procedura pe care trebuie să o execute fiecare participant la proces, prevederile contestate corespund criteriului previzibilității și, implicit, principiului legalității, invocate de autor în sprijinul sesizării.

7. Prevederile sesizate legiferează dreptul procurorului de a depune o ordonanță de modificare a învinuirii, care este apreciată de către instanța judecătorească. Potrivit sensului art.326 CPP, instanța judecătorească poate refuza demersul dacă probele prezentate nu sânt concludente. Astfel, alin.(1) art.326 CPP exclude orice manifestări ale arbitrarului, deoarece ordonanța procurorului, în cazul în care nu este întemeiată, poate fi respinsă de instanța judecătorească. ...

Pentru considerentele expuse Curtea nu poate reține argumentul autorului sesizării despre imprevizibilitatea alin.(1) art.326 CPP cu privire la numărul admisibil al ordonanțelor de modificare a învinuirii operate de către procuror, deoarece procesul de judecată se află în atenția permanentă a organului ce înfăptuiește justiția. Modificările admisibile ale învinuirii din punct de vedere cantitativ ... constituie chestiuni pe care legiuitorul le poate lăsa la discreția judecătorului pentru soluționare sau le poate specifica printr-o lege de interpretare. Oricum va proceda legiuitorul, instanța judecătorească are obligația de a respecta dreptul inculpatului la un proces echitabil, inclusiv dreptul la apărare, protecția acestui drept rămânând o sarcină a instanței de judecată.”

Prevederi relevante ale Deciziei Curții Constituționale nr. 18 din 15.12.2017

„20. ... apelul constituie o continuare a judecării fondului cauzei, în acest sens legea prevede posibilitatea instanței de a da o nouă apreciere probelor administrate la judecarea în prima instanță ...

21. ... potrivit principiilor procesului penal, concluziile despre vinovăția persoanei de săvârșirea

infracțiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri. Toate dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului.

22. De altfel, în cauza *Botten v. Norvegia*, Curtea Europeană a statuat că modul de aplicare a garanțiilor unui proces echitabil în cadrul procedurilor în fața curților de apel depinde de caracteristicile speciale ale procedurilor în cauză, urmând să se țină cont de totalitatea procedurilor și a rolului curții de apel în ordinea juridică internă (hotărârea din 19 februarie 1996, § 39).

23. De asemenea, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a statuat că atunci când o instanță de recurs este competentă să analizeze atât situația de fapt, cât și chestiunile de drept și să studieze în ansamblu problema vinovăției, ea nu poate, din motive ce țin de echitatea procedurii, să tranșeze asupra chestiunilor respective fără o apreciere nemijlocită a declarațiilor persoanei care susține că nu a comis actul considerat ca infracțiune (a se vedea *Ekbatani v. Suedia*, hotărârea din 26 mai 1988, §32, *Popovici v. Republica Moldova*, hotărârea din 27 noiembrie 2007, §68).

24. Mai mult, în cauza *Dan v. Republica Moldova*, Curtea Europeană a stabilit că instanțele de apel, responsabile să decidă asupra vinovăției sau nevinovăției unui acuzat, trebuie, în principiu, să poată audia martorii în persoană și să evalueze credibilitatea acestora. Evaluarea încrederii față de un martor este o sarcină complexă, care, de obicei, nu poate fi realizată printr-o simplă lectură a declarațiilor ...”

3) Prevederi relevante ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (în continuare CEDO)

Articolul 6. Dreptul la un proces echitabil

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil ... și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială ... care va hotărî ... asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa ...

2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită.

3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa;

b) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale;

c) să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloace necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer ...”

Articolul 17. Interzicerea abuzului de drept

„Nici o dispoziție din prezenta convenție nu poate fi interpretată ca implicând, pentru un stat, un grup sau un individ, un drept oarecare de a desfășura o activitate sau de a îndeplini un act ce urmărește distrugerea drepturilor sau a libertăților recunoscute de prezenta convenție sau de a aduce limitări mai ample acestor drepturi și libertăți decât acelea prevăzute de această convenție”.

Articolul 18. Limitarea folosirii restrângerii drepturilor

„Restrângerile care, în termenii prezentei convenții, sunt aduse respectivelor drepturi și libertăți nu pot fi aplicate decât în scopul pentru care ele au fost prevăzute”.

4) Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare CtEDO)

Hotărârea din 14.04.2011 în cauza *Adrian Constantin c. României* (Cererea nr. 21175/03)

„18. Curtea reamintește că echitatea unei proceduri se apreciază în raport cu ansamblul acesteia. Dispozițiile art. 6 § 3 exprimă necesitatea acordării unei atenții deosebite notificării „acuzației” aduse persoanei în cauză. Actul sesizării joacă un rol determinant în urmărirea penală: după notificare, persoana pusă trimisă în judecată este oficial înștiințată în scris cu privire la temeiul legal și factual al acuzațiilor care i se aduc. Art. 6 § 3 lit. a) îi recunoaște acuzatului dreptul de a fi informat nu doar cu privire la cauza acuzației, adică la faptele materiale de care este acuzat și pe care se bazează acuzația, dar și încadrarea juridică a faptelor, și aceasta în mod detaliat [*Pélissier și Sassi împotriva Franței* ...]

19. Sfera de aplicare a acestei dispoziții trebuie apreciată, în special, în lumina celui mai general drept la un proces echitabil garantat la art. 6 § 1 din convenție. În materie penală, o informare precisă și completă cu privire la acuzațiile aduse unui acuzat, și deci cu privire la încadrarea juridică pe care instanța o poate reține împotriva sa, este o condiție esențială a echității procedurii ... există o legătură

între lit. a) și b) de la art. 6 § 3, iar dreptul de a fi informat cu privire la natura și cauza acuzației trebuie analizat în lumina dreptului acuzatului de a-și pregăti apărarea ...

22. În speță, Curtea Supremă de Justiție a schimbat încadrarea juridică a faptelor doar în timpul deliberării, deci după încheierea dezbaterilor (... Pélissier și Sassi, citată anterior, pct. 55). În mod evident, era prea târziu pentru exercitarea dreptului la apărare ...

25. ... Curtea reamintește că acuzatul are dreptul de a fi informat nu doar cu privire la faptele materiale de care este acuzat și pe care se bazează acuzația, dar și cu privire la încadrarea juridică a faptelor, și aceasta în mod detaliat (supra, pct. 19 și, mutatis mutandis, Penev împotriva Bulgariei, nr. 20494/04, pct. 42, 7 ianuarie 2010). În această privință, Curtea subliniază faptul că nu este deloc vorba despre a aprecia temeinicia mijloacelor de apărare pe care reclamantul le-ar fi putut invoca dacă ar fi avut posibilitatea de a dezbate infracțiunea pentru care a fost condamnat în cele din urmă. Aceasta evidențiază doar faptul că se poate susține că aceste motive erau diferite de cele alese pentru a contesta acuzația principală (Pélissier și Sassi ... pct. 60 și 62 ...).

27. Având în vedere toate aceste elemente, Curtea consideră că s-a adus o atingere dreptului reclamantului de a fi informat în mod detaliat cu privire la natura și cauza acuzației aduse împotriva sa, precum și dreptului său de a dispune de timpul și facilitățile necesare pregătirii apărării sale."

5) Prevederi relevante ale Codului penal

Articolul 51. Temeiul răspunderii penale

„(2) Răspunderii penale este supusă numai persoana vinovată de săvârșirea infracțiunii prevăzute de legea penală.”

Articolul 52. Componenta infracțiunii

„(1) Se consideră componentă a infracțiunii totalitatea semnelor obiective și subiective, stabilite de legea penală, ce califică o faptă prejudiciabilă drept infracțiune concretă.

(2) Componenta infracțiunii reprezintă baza juridică pentru calificarea infracțiunii potrivit unui articol concret din prezentul cod.”

Articolul 113. Noțiunea de calificare a infracțiunii

„(1) Se consideră calificare a infracțiunii determinarea și constatarea juridică a corespunderii exacte între semnele faptei prejudiciabile săvârșite și semnele componentei infracțiunii, prevăzute de norma penală.

(2) Calificarea oficială a infracțiunii se efectuează la toate etapele procedurii penale de către persoanele care efectuează urmărirea penală și de către judecători.”

Articolul 195. Însușirea în proporții mari și deosebit de mari

(în redacția Legii nr. 985-XV din 18.04.2002)

„(1) Însușirea în proporții mari a bunurilor, indiferent de forma în care a fost săvârșită (art. 186-192)

...
(2) Însușirea în proporții deosebit de mari a bunurilor, indiferent de forma în care a fost săvârșită (art. 186-192) ...”

Articolul 191. Delapidarea averii străine

(în redacția Legii nr. 277 din 18.12.2008)

„(1) Delapidarea averii străine, adică însușirea ilegală a bunurilor altei persoane, încredințate în administrarea vinovatului ...

(5) Acțiunile prevăzute la alin. (1), (2) sau (3) săvârșite în proporții deosebit de mari ...”

Articolul 191. Delapidarea averii străine

(în redacția Legii nr. 179 din 26.07.2018)

„Articolul 191. Delapidarea averii străine

(1) Delapidarea averii străine, adică însușirea, dispunerea sau folosirea ilegală a bunurilor altei sau ale altor persoane de către cel căruia i-au fost încredințate în baza unui titlu și cu un anumit scop ori refuzul de a le restitui, care a produs daune considerabile,

(Art.191 al.(1) dispoziția modificată prin LP179 din 26.07.18, MO309-320/17.08.18 art.498)

se pedepsește cu amendă în mărime de până la 850 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 3 ani.

(Art.191 al.(1), sancțiunea modificată prin LP207 din 29.07.16, MO369-378/28.10.16 art.751)

...

(5) Acțiunile prevăzute la alin. (1)–(3) săvârșite în proporții deosebit de mari

(Art.191 al.(5), dispoziția modificată prin LP75 din 21.04.16, MO128-133/13.05.16 art.272)
 (Art.191 al.(5) dispoziția modificată prin LP180 din 25.07.14, MO238-246/15.08.14 art.559)
 se pedepsesc cu închisoare de la 8 la 15 ani”.

6) Prevederi relevante ale Codului de procedură penală

Articolul 7. Legalitatea procesului penal

„(1) Procesul penal se desfășoară în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale prezentului cod.

(2) Dacă există neconcordanțe între prevederile tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și prevederile prezentului cod, prioritate au reglementările internaționale.

(6) Hotărârile Curții Constituționale privind interpretarea Constituției sau privind neconstituționalitatea unor prevederi legale sânt obligatorii pentru organele de urmărire penală, instanțele de judecată și pentru persoanele participante la procesul penal.

(8) Hotărârile definitive ale Curții Europene a Drepturilor Omului sânt obligatorii pentru organele de urmărire penale, procurori și instanțele de judecată.

(9) Deciziile Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție pronunțate ca urmare a examinării recursului în interesul legii sânt obligatorii pentru instanțele de judecată în măsura în care situația de fapt și de drept pe cauză rămâne cea care a existat la soluționarea recursului”.

Articolul 8. Prezumția nevinovăției

„(1) Persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată atâta timp cât vinovăția sa nu-i va fi dovedită, în modul prevăzut de prezentul cod, într-un proces judiciar public, în cadrul căruia îi vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării sale, și nu va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă”.

Articolul 10. Respectarea drepturilor, libertăților și demnității umane

„(1) Toate organele și persoanele participante la procesul penal sânt obligate să respecte drepturile, libertățile și demnitatea persoanei.

(2) Limitarea temporară a drepturilor și libertăților persoanei și aplicarea de către organele competente a măsurilor de constrângere față de ea se admit numai în cazurile și în modul strict prevăzute de prezentul cod”.

Articolul 17. Asigurarea dreptului la apărare

„(1) În tot cursul procesului penal, părțile (bănuitul, învinuitul, inculpatul, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă) au dreptul să fie asistate sau, după caz, reprezentate de un apărător ales sau de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat.

(2) Organul de urmărire penală și instanța judecătorească sânt obligate să asigure participanților la procesul penal deplina exercitare a drepturilor lor procesuale, în condițiile prezentului cod”.

Articolul 24. Principiul contradictorialității în procesul penal

„(2) Instanța judecătorească nu este organ de urmărire penală, nu se manifestă în favoarea acuzării sau a apărării și nu exprimă alte interese decât interesele legii.

(4) Părțile în procesul penal își aleg poziția, modul și mijloacele de susținere a ei de sine stătător, fiind independente de instanță, de alte organe ori persoane. Instanța de judecată acordă ajutor oricărei părți, la solicitarea acesteia, în condițiile prezentului cod, pentru administrarea probelor necesare”.

Articolul 93. Probele

„(1) Probele sânt elemente de fapt dobândite în modul stabilit de prezentul cod, care servesc la constatarea existenței sau inexistenței infracțiunii, la identificarea făptuitorului, la constatarea vinovăției, precum și la stabilirea altor împrejurări importante pentru justa soluționare a cauzei.

(2) În calitate de probe în procesul penal se admit elementele de fapt constatate prin intermediul următoarelor mijloace:

...

2) raportul de expertiză judiciară;

3) corpurile delictive”.

Articolul 281. Punerea sub învinuire

„(2) Ordonanța de punere sub învinuire trebuie să cuprindă: ... formularea învinuirii cu indicarea ... modului de săvârșire a infracțiunii și consecințele ei, caracterului vinei, motivelor și semnelor

calificative pentru încadrarea juridică a faptei ...”

Articolul 296. Rechizitoriul

(2) Rechizitoriul se compune din două părți: expunerea și dispozitivul. Expunerea cuprinde informații despre fapta și persoana în privința căreia s-a efectuat urmărirea penală ... Dispozitivul cuprinde date cu privire la persoana învinutului și formularea învinuirii ... cu încadrarea juridică a acțiunilor ...

Articolul 413. Procedura judecării apelului

„(1) La judecarea apelului se aplică regulile generale pentru judecarea cauzelor în primă instanță, cu excepțiile prevăzute în Partea specială titlul II capitolul IV secțiunea 1.

...
(3) Instanța de apel, la cererea părților, poate cerceta suplimentar probele administrate în primă instanță și poate administra probe noi”.

Articolul 436. Procedura de rejudecare și limitele acesteia

„(1) Procedura de rejudecare a cauzei după casarea hotărârii în recurs se desfășoară conform regulilor generale pentru examinarea ei.

(2) Pentru instanța de rejudecare, indicațiile instanței de recurs sânt obligatorii în măsura în care situația de fapt rămâne cea care a existat la soluționarea recursului”.

A. Neconstituționalitatea prevederilor articolului 325 alin. (2) din Codul de procedură penală integral, cât și: în partea ce ține de sintagma „în sensul agravării situației inculpatului”; în măsura în care instanța de judecată se pronunță cu privire la modificarea învinuirii-schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare printr-o hotărâre judecătorească care soluționează fondul cauzei; în măsura în care procurorul modifică învinuirea-schimbă încadrarea juridică date faptei prin actul de sesizare a instanței de judecată fără a emite o ordonanță motivată; în partea ce ține de soluția legislativă care exclude obligația informării inculpatului despre modificarea învinuirii și audierea acestuia până la finalizarea cercetării judecătorești.

23. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a statuat că modul de aplicarea a garanțiilor unui proces echitabil în cadrul procedurilor în fața curților de apel depinde de caracteristicile speciale ale procedurilor în cauză, urmând să se țină cont de totalitatea procedurilor și a rolului Curții de apel în ordinea juridică internă (*DCC nr. 18 din 15.12.2017; Hotărârea CtEDO din 19.02.1996, & 39 în cauza Botten v. Norvegia*). Potrivit legislației naționale, apelul constituie o continuare a judecării fondului cauzei, instanța de apel având obligația să examineze cauza în fapt și în drept. Așadar, **prevederile criticate urmează a fi interpretate și aplicate de către instanța de apel la judecarea cauzei.**

24. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile art. 325 alin. (2) CPP, având următorul conținut: „Modificarea învinuirii în instanța de judecată se admite dacă prin aceasta nu se agravează situația inculpatului și nu se lezează dreptul lui la apărare. Modificarea învinuirii în sensul agravării situației inculpatului se admite numai în cazurile și în condițiile prevăzute de prezentul cod”.

25. Cu privire la cauza în care a fost invocată prezenta excepție de neconstituționalitate, notăm că, prin Rechizitoriul în cauza penală nr. 2005038145 din 20.01.2009 s-a dispus trimiterea în judecată a inculpatei pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute și pedepsită de art. 361 alin. (2) lit. d); **195 alin. (2) CP (în redacția Legii nr. 985-XV din 18.04.2002)**. În raport cu obiectul excepției de neconstituționalitate prezintă interes că, în temeiul art. 195 din CP, inculpata a fost acuzată de comiterea infracțiunii „de însușire în proporții deosebit de mari din avutul proprietarului săvârșită prin înșelăciune și abuz de încredere”.

26. Până la finalizarea cercetării judecătorești nu a avut loc modificarea învinuirii în cauza penală. Din sentința Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău emisă la 27.09.2013, pag. 24 rezultă că, după finalizarea cercetării judecătorești, fără a emite o ordonanță motivată care ar corespunde garanțiilor oferite de art. 6 & 3 CEDO, în discursul său, procurorul a „reîncadrat acțiunile” inculpatei în baza art. 191 alin. (5) CP, în redacția legii în vigoare la acel moment. Inculpatei nu i-a fost comunicată cauza și „natura acuzațiilor” noi aduse; nu i s-a oferit termen pentru a-și pregăti apărarea; nu a fost audiată pe marginea acuzațiilor aduse etc.

27. Deliberând asupra soluției, instanța de judecată a „*modificat învinuirea*”, reîncadrând juridic fapta conform art. 196 alin. (4) CP. Inculpata a aflat pentru prima dată despre „*natura*” și „*cauza*” acuzațiilor penale din conținutul sentinței, mult prea târziu pentru a putea să-și promoveze apărarea.

28. Prin Decizia din 23.05.2014, pag. 5, instanța de apel a statuat că „*procurorul a solicitat (nu a modificat nota autorilor sesizării) reîncadrarea acțiunilor în baza art. 191 alin. (5) CP /redacția Legii noi ...*”. Examinarea cauzei a fost axată pe acuzațiile penale încadrate în baza art. 191 alin. (5) CP. În același mod a procedat fiecare complet de judecată, care a participat la reexaminarea cauzei penale în apel sau recurs. Chiar și la acest moment, având în vedere că prin Legea nr. 179/2018 a fost modificată dispoziția art. 191 CP, procurorul nu a modificat învinuirea în conformitate cu prevederile legale. Astfel, inculpata nu cunoștea natura acuzațiilor penale.

29. Până la momentul în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate, începând cu 27.09.2013, la examinarea cauzei au participat 28 de judecători (*a se vedea pct. 8; 12; 14; 15; 17; 18; 20; 21 supra*). Datorită viciului de calitate a legii, niciun judecător n-a fost capabil să asigure în mod efectiv drepturile garantate prin art. 6 & 3 CEDO, să reacționeze adecvat (*chiar și printr-o opinie separată*) la viciile fundamentale admise la judecarea cauzei. Aceasta, cu toate că, unii judecători au constatat că procurorul a modificat învinuirea prin „*discursul său*” după finalizarea cercetării judecătorești (*pct. 26 supra*) sau că acuzatorul de stat „*a solicitat reîncadrarea acțiunilor*”, ceea ce nu reprezintă modificarea învinuirii în modul stabilit de lege.

30. Așadar, notăm că, sintagma din norma criticată „*modificarea învinuirii*” se raportează la noțiunea de „*acuzații în materie penală*”, care trebuie înțeleasă în sensul Convenției Europene și care poate fi definită drept „*notificarea oficială, din partea autorităților competente, privind suspiciunea referitoare la comiterea unei fapte penale*”. În acest sens, notăm că Codul de procedură penală consacră câteva modalități de acuzație în materie penală, reglementate de art. 63 – referitor la atribuirea calității de bănuț; art. 65 alin. (1) coroborat art. 281, 282 – referitor la aducerea la cunoștință a calității de învinuit; art. 296 coroborat art. 297 – referitor la emiterea rechizitoriului și sesizarea instanței de judecată. În toate aceste cazuri notificarea oficială constă în aducerea la cunoștință, **în scris** (*art. 64 alin. (2) pct. 1), 2); 66 alin. (2) pct. 1), 2) coroborat art. 281, 282; 296 coroborat art. 297 CPP*) a calității de bănuț, învinuit sau inculpat. În primele două situații notificarea oficială privind natura și cauzele acuzațiilor penale aduse are loc până la prima audiere a persoanei în calitate de bănuț, respectiv de învinuit. În a treia situație, având în vedere că învinuirea din rechizitoriu are la bază acuzațiile din ordonanța de punere sub învinuire, inculpatului i se oferă o garanție suplimentară ce asigură eficacitatea dreptului la apărare, cea care presupune prezentarea referinței la rechizitoriu – art. 296 alin. (6) CPP.

31. Scoatem în evidență că, art. 6 & 3 lit. a) din CEDO reglementează dreptul „*acuzatului*” de a fi informat cu privire la natura și cauzele „*acuzației*” ce i se aduce. Dispozițiile convenționale precitate evidențiază necesitatea ca autoritățile naționale să depună o maximă diligență cu privire la modul în care se face notificarea „*acuzației*” către cel interesat, deoarece actul de acuzație are un rol determinant în procedura penală; începând cu data notificării, persoana în cauză este oficial avizată despre baza factuală și juridică a învinuirii ce i se aduce (*Hotărârea din 19 decembrie 1989, în cauza Kamasinski v. Austria, & 79; Hotărârea din 25 martie 1999, în cauza Pelissier și Sassi v. Franța, && 51-52; Hotărârea din 25 iulie 2000, în cauza Mattoccia v. Italia, & 59*). Art. 6 & 3 lit. a) din Convenție recunoaște acuzatului nu numai dreptul de a fi informat cu privire la „*cauza*” acuzației, adică faptele materiale de care este acuzat și pe care se bazează acuzația, dar și la „*natura*” acuzației, adică încadrarea juridică a faptelor în cauză; în ambele situații informarea trebuie să fie detaliată (*Hotărârea din 25 martie 1999, în cauza Pelissier și Sassi v. Franța, & 51; Hotărârea din 25 iulie 2000, în cauza Mattoccia v. Italia, & 59; Hotărârea din 7 ianuarie 2010, în cauza Penev v. Bulgaria, && 33 și 42; Hotărârea din 12 aprilie 2011, în cauza Adrian Constantin v. România, & 18*).

32. Totodată, instanța europeană a decis că sfera de aplicare a **art. 6 & 3 lit. a) din Convenție trebuie apreciată, în special, în lumina dreptului general la un proces echitabil**, garantat de art. 6 & 1 din Convenție. În materie penală, o informare precisă și completă cu privire la

acuzățiile aduse unui inculpat și, prin urmare, cu privire la încadrarea juridică pe care instanța ar putea să o rețină împotriva acestuia este o condiție esențială a echității procedurii (*Hotărârea din 25 martie 1999, în cauza Pelissier și Sassi v. Franța, &52; Hotărârea din 1 martie 2006, în cauza Sejdivic v. Italia, &90*). De asemenea, există o legătură între lit. a) și lit. b) ale art. 6 & 3 din Convenție, iar dreptul de a fi informat cu privire la natura și cauza acuzației trebuie să fie analizat în lumina dreptului acuzatului de a-și pregăti apărarea (*Hotărârea din 25 martie 1999, în cauza Pelissier și Sassi v. Franța, & 54; Hotărârea din 1 martie 2001, în cauza Dallos v. Ungariei, &47*).

33. În aplicarea garanției reglementate la art. 6 & 3 lit. a) din Convenție, specifică unui proces echitabil, în materie penală, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene au emis Directiva 2012/13/UE privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale, întrucât „*Persoanele acuzate de săvârșirea unei infracțiuni ar trebui să primească toate informațiile referitoare la acuzare, astfel încât să-și poată pregăti apărarea și să se garanteze echitatea procedurilor penale.*” (&27), iar „*Informațiile puse la dispoziția persoanelor suspectate sau acuzate cu privire la fapta penală de a cărei comitere sunt suspectate ar trebui să fie furnizate cu promptitudine, cel târziu înainte de primul lor interogatoriu oficial, de către poliție sau de către o altă autoritate competentă ... Ar trebui furnizată o descriere suficient de detaliată a faptelor, inclusiv, dacă se cunosc, a momentului și locului, referitoare la infracțiunea de a cărei comitere sunt suspectate sau acuzate persoanele, precum și a încadrării juridice posibile a infracțiunii prezumate, având în vedere etapa procedurilor penale în care se furnizează o astfel de descriere, astfel încât să se garanteze caracterul echitabil al procedurilor menționate și să se permită exercitarea efectivă a dreptului la apărare.*” (&28). În acest sens, art. 6 alin. (1) și (3) din Directiva 2012/13/UE, care reglementează dreptul la informare cu privire la acuzare, prevede că „(1) *Statele membre se asigură că persoanele suspectate sau acuzate primesc informații cu privire la fapta penală de a cărei comitere acestea sunt suspectate sau acuzate. Informațiile respective se furnizează cu promptitudine și cu detaliile necesare pentru a se putea garanta caracterul echitabil al procedurilor și exercitarea efectivă a dreptului la apărare [...]* (3) *Statele membre se asigură că, cel târziu la prezentarea fondului acuzării în instanță, se oferă informații detaliate cu privire la acuzare, inclusiv natura și încadrarea juridică a infracțiunii, precum și forma de participare a persoanei acuzate.*”

34. Garanțiile unui proces echitabil în materie penală, instituite atât în art. 6 & 1 din Convenție, cât și pe cale jurisprudențială, privesc dreptul la un tribunal independent și imparțial, stabilit prin lege; egalitatea armelor, principiul contradictorialității, motivarea hotărârilor, dreptul acuzatului de a păstra tăcerea - garanții implicite ale desfășurării procedurii; publicitatea procesului, termenul rezonabil - garanții explicite ale desfășurării procedurii; prezumția de nevinovăție, dreptul de a fi informat cu privire la natura acuzației, acordarea timpului și facilităților pentru pregătirea apărării, dreptul la apărare, dreptul acuzatului de a interoga martorii din proces.

35. Cât privește dreptul la apărare, acesta este de natură constituțională, fiind consacrat în art. 26 din Constituție, precum și, prin prisma art. 4 din Constituție, de natură convențională, în condițiile în care art. 6 & 3 lit. c) din Convenție reglementează aspecte particulare ale dreptului la un proces echitabil prevăzut de & 1 al aceluiași articol, garantează că procedura pornită împotriva unui acuzat nu se va derula fără ca acesta să fie apărat în mod efectiv și adecvat. De asemenea, notăm că art. 17 CPP reglementează dreptul la apărare ca principiu al procedurilor penale și al procesului penal în ansamblul său, în concordanță cu prevederile constituționale și convenționale ce consacră acest drept, stabilind atât drepturi procesuale ale părților și subiecților procesuali principali, inclusiv dreptul suspectului de a fi informat de îndată și înainte de a fi ascultat despre fapta pentru care se efectuează urmărirea penală și încadrarea juridică a acesteia, cât și garanții procesuale ale acestora, în mod special obligația organelor judiciare de a asigura exercitarea deplină și efectivă a dreptului la apărare de către părți și subiecții procesuali principali în tot cursul procesului penal (*art. 17 alin. (2) CPP*).

36. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat că protecția persoanei constituie una dintre atribuțiile de bază ale statului, iar posibilitatea persoanei de a utiliza, în instanța de judecată, toate mijloacele procedurale necesare pentru apărarea sa constituie un remediu efectiv pentru asigurarea unui proces echitabil, principiu care se desprinde din cuprinsul articolului 20 alin. (1) din Constituție. Curtea a considerat incident și articolul 26 din Constituție, deoarece dreptul la apărare constă din totalitatea prerogativelor și posibilităților pe care le au, potrivit legii, persoanele în vederea apărării intereselor lor. Curtea subliniază că dreptul la apărare, ca garanție a dreptului la un proces echitabil, cuprinde totalitatea drepturilor și a regulilor procedurale, care îi acordă persoanei posibilitatea de a se apăra împotriva acuzațiilor ce i se aduc și de a contesta învinuirile, în vederea demonstrării nevinovăției sale. Dreptul la apărare trebuie asigurat pe tot parcursul procesului penal. În acest context, Curtea notează că, potrivit dispozițiilor constituționale și legale, autoritățile judiciare sunt obligate să ia toate măsurile necesare pentru ca apărarea să fie exercitată în mod efectiv (*HCC nr. 30 din 22.11.2018, && 24, 26, 41, 42*).

37. Curtea Constituțională a mai statuat că la analiza conținutului unei fapte penale trebuie avut în vedere: conținutul concret (*de facto*), care constituie săvârșirea faptei în realitatea obiectivă de către o persoană și care se înscrie în tiparul abstract al normei de incriminare, și conținutul legal (*de jure*), care cuprinde elementul obiectiv și subiectiv prin care o faptă devine infracțiune, prin urmare - componentă de infracțiune, descrisă în normele părții speciale a Codului penal. Persoana poate fi trasă la răspundere penală pentru o infracțiune dacă acțiunea/inacțiunea săvârșită de facto de către aceasta conține semnele unei componente de infracțiune *de jure*. De aceea, încadrarea juridică a faptei se poate face pentru o infracțiune sau mai multe infracțiuni din legea penală. În contextul expus *supra*, Curtea reține că încadrarea juridică a faptei, fiind o operațiune complexă, îndreptată spre **determinarea adevărului obiectiv**, presupune potrivirea dintre semnele faptei săvârșite în realitatea obiectivă cu semnele componente de infracțiune desprinse din norma de incriminare, competență atribuită organelor judiciare (*HCC nr. 9 din 29.04.2016*).

38. În ceea ce privește **încadrarea juridică a faptei**, reținem că potrivit art. 64 alin. (2), 66 alin. (2) pct. 1), 281, 282 coroborat art. 255 CPP, aceasta este menționată, în mod obligatoriu, **în ordonanțele de înaintare a acuzațiilor penale**, tot așa după cum și în conținutul altor ordonanțe, emise în cursul urmăririi penale. Legea procesuală penală prevede că, odată ce persoanei i-au fost înaintate acuzații penale, aceasta dobândește calitatea procesuală și drepturile și obligațiile atașate acestei calități, printre care și dreptul de a fi informată cu privire la natura și cauza acuzațiilor ce i se aduc. Cu privire la conținutul informării ce se impune a fi realizată, art. 64 alin. (2) pct. 1), 2), 7) 10) CPP menționează obligația ca bănuیتului să i se comunice „*despre conținutul bănuیتului și despre încadrarea juridică a faptelor*”, să primească „*informația în scris despre drepturile de care dispune ..., inclusiv dreptul de a tăcea și de a nu mărturisi împotriva sa*”, să „*fie audiat*”, să „*facă declarații*”; art. 66 alin. (2) coroborat art. 281, 282 CPP stabilește obligația ca învinuitului să-i fie transmisă ordonanța de punere sub învinuire imediat după reținere sau după punere sub învinuire, să primească de la organul de urmărire penală informația în scris despre drepturile de care dispune, să fie audiat, să dea explicații cu privire la învinuirea ce i se aduce etc.

39. Potrivit art. 283 alin. (1) CPP, „*Dacă, în cursul urmăririi penale apar temeiuri pentru schimbarea sau completarea acuzării înaintate, procurorul este obligat să înainteze învinuitului o nouă acuzare sau să o completeze pe cea anterioară în conformitate cu prevederile articolelor respective din prezentul cod*”. Așadar, în cursul urmăririi penale, schimbarea încadrării juridice se dispune de către procuror, în condiții identice cu cele prevăzute pentru înaintarea învinuirii, în baza unei **ordonanțe motivate** (art. 255 alin. (1), (2) CPP).

40. Reiterăm că, potrivit art. 296, 297 coroborat art. 65 alin. (2) CPP, inculpatului i se comunică natura și cauzele acuzațiilor penale prin înmânarea unei copii certificate a rechizitoriului, care nu conține altceva decât învinuirea formulată în condițiile art. 281, 282 după caz art. 283 CPP.

41. În continuare, scoatem în evidență că, potrivit art. 325 alin. (1) CPP, *„Judecarea cauzei în prima instanță se efectuează numai în privința persoanei puse sub învinuire și numai în limitele învinuirii formulate în rechizitoriu”*. Astfel, obiectul judecății se limitează la învinuirea și persoane reținute în actul de sesizare a instanței de judecată. În același timp, reținem că, potrivit aliniatului (2) din aceeași normă, *„Modificarea învinuirii în instanța de judecată se admite dacă prin aceasta nu se agravează situația inculpatului și nu se lezează dreptul la apărare. Modificarea învinuirii în sensul agravării situației inculpatului, se admite numai în cazurile și în condițiile prevăzute de prezentul cod”*.

42. În partea ce ține de sintagma *„în sensul agravării situației inculpatului”* norma legală contravine principiului securității juridice în componența sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii, respectiv, contravine art. 23 din Constituție. În acest sens, sunt relevante două aspecte. În primul rând, la nivel național nu există o normă legală ce ar defini noțiunea *„agravării situației inculpatului”*, lipsind și o interpretare jurisprudențială previzibilă și accesibilă. În al doilea rând, orice situație *„care influențează încadrarea juridică”*, fie chiar și cazul când are loc reîncadrarea faptei de la o infracțiune gravă la o infracțiune mai puțin gravă, potrivit art. 326 alin. (2) CPP, cade sub incidența *„Modificării acuzării în ședința de judecată în sensul agravării”*.

43. În raport cu cele enunțate se atestă că, la nivel național lipsește soluția legislativă privind **reîncadrarea juridică** a faptei, alta decât *„în sensul agravării”* (art. 326 CPP). Respectiv, lipsește mecanismul juridic ce ar reglementa procedura modificării învinuirii nu *„în sensul agravării”*, situație ce face ca o eventuală reîncadrare juridică a faptei în acest sens să fie contrară garanțiilor oferite de art. 6 & 3 CEDO.

44. În context, este relevant că, în Decizia nr. 10 din 11.02.2019, Curtea Constituțională a statuat că, în condiții similare cu cele din speța în care invocăm excepția de neconstituționalitate, reîncadrarea juridică a faptei-modificarea învinuirii a avut loc conform prevederilor art. 326 CPP (a se vedea & 22 din Decizie). Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, această normă (art. 326 CPP) oferă garanții suficiente pentru a asigura efectiv dreptul garantat prin art. 6 & 3 CEDO. În acest sens, în Hotărârea nr. 5 din 17.03.2009, & 6, 7, Curtea Constituțională a statuat, printre altele următoarele: *„Curtea subliniază că principiul legalității este axul în jurul căruia gravitează toate acțiunile procesuale. Conform acestui principiu, atât organele de urmărire penală, cât și instanța de judecată trebuie să desfășoare orice acțiune procesuală în strictă conformitate cu prevederile CPP ... De remarcat corelația existentă între alin.(1) și alin.(2) ale art.326 CPP, în special în aspectul abordat prezintă interes sintagma din alin.(2) “sau că au apărut circumstanțe noi care vor influența la încadrarea juridică a învinuirii aduse lui” ... Prevederile sesizate legiferează dreptul procurorului de a depune o ordonanță de modificare a învinuirii, care este apreciată de către instanța judecătorească. Potrivit sensului art.326 CPP, instanța judecătorească poate refuza demersul dacă probele prezentate nu sânt concludente. Astfel, alin.(1) art.326 CPP exclude orice manifestări ale arbitrarului, deoarece ordonanța procurorului, în cazul în care nu este întemeiată, poate fi respinsă de instanța judecătorească”*.

45. Din cauza viciilor de calitate a prevederilor criticate, în speța penală în care invocăm excepția de neconstituționalitate, procurorul nu a depus în instanța de judecată o ordonanță de modificare a învinuirii, dar a ținut, prin discursul său, după terminarea cercetării judecătorești, *„să solicite reîncadrarea acțiunilor”* (a se vedea Decizia Curții de Apel Chișinău din 23.05.2014, pag. 5), astfel fiind ignorate garanțiile avute în vedere de Curtea Constituțională la adoptarea Hotărârii nr. 5 din 17.03.2009 și, în același timp, fiind încălcate drepturile garantate prin art. 6 & 3 CEDO, art. 26 din Constituție.

46. Modificarea învinuirii presupune respectarea exigențelor ce însoțesc procesul de încadrare juridică a faptei, care ține de corecta aplicare a legii penale, de respectare a principiului legalității în cursul procedurii judiciare. Încadrarea juridică a faptei semnifică stabilirea textului de lege care o prevede și o sancționează și caracterizarea ei ca o infracțiune potrivit acestui text și presupune realizarea de către organele judiciare a unei relații corespunzătoare între conținutul legal al infracțiunii și conținutul concret al acesteia. Prin încadrarea juridică a faptei se statuează

în actele procedurale asupra textului din legea penală, a tiparului incriminator ce prevede și sancționează fapta prejudiciabilă ce constituie obiectul judecării cauzei penale. Schimbarea încadrării juridice a faptei este un act procesual necesar în cazurile în care rechizitoriul a reținut din eroare o anumită încadrare sau atunci când în cursul judecării apar elemente noi de natură să determine, o altă încadrare juridică decât cea dată prin actul de sesizare a instanței. În fața instanței de judecată, procurorul este în drept să schimbe încadrarea juridică a faptei doar în baza unei **ordonanțe motivate** (HCC nr. 5 din 17.03.2009, & 6, 7) – act de procedură, care datorită condițiilor de formă și conținut apare ca o garanție a dreptului la apărare în sensul art. 6 & 3 CEDO. Astfel, **prevederile legale criticate, în măsura în care procurorul modifică învinuirea-schimbă încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare a instanței de judecată, fără a emite o ordonanță motivată, contravin art. 20, 26 separat și combinat cu art. 4 din Constituție raportat la art. 6 & 3 CEDO.**

47. Schimbarea încadrării juridice a faptei poate avea loc în anumite condiții, a căror îndeplinire constituie o garanție atât a dreptului la apărare al părților, cât și a soluționării corecte a cauzei. În raport cu toate acestea, reținem că, potrivit Directivei 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului, privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale, „În cazul în care, în cursul procedurilor penale, detaliile acuzării se modifică într-o măsură care să afecteze în mod substanțial poziția persoanei suspectate sau acuzate, modificările ar trebui să i se comunice persoanei respective atunci când este necesar pentru garantarea caracterului echitabil al procedurilor și la timp pentru a permite exercitarea efectivă a dreptului la apărare” (&29), art. 6 alin. (4) stabilind că „trebuie să se asigure că persoanele suspectate sau acuzate să fie informate cu promptitudine cu privire la orice modificare a informațiilor oferite în conformitate cu prezentul articol”. În acest sens, art. 6 & 3 lit. a) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale reglementează dreptul acuzatului de a fi informat cu privire la cauza acuzației (*faptele materiale de care este acuzat și pe care se bazează acuzația*) și natura acuzației (*încadrarea juridică a faptelor în cauză*), iar dreptul de a fi informat cu privire la natura și cauza acuzației trebuie să fie analizat în lumina dreptului acuzatului de a-și pregăti apărarea.

48. Cu privire la „**reîncadrarea juridică a acuzației**”, Curtea Europeană a stabilit că „Acuzatul trebuie să fie informat în mod corespunzător și pe deplin cu privire la orice modificare a acuzației, inclusiv modificările care au legătură cu „cauza” acesteia, și trebuie să dispună de timpul și înlesnirile necesare pentru a reacționa la aceste modificări și pentru a-și organiza apărarea pe baza oricărei noi informații sau afirmații. Modificarea acuzației aduse unei persoane, indiferent dacă este vorba despre natura faptelor imputate sau despre calificarea lor juridică, trebuie adusă la cunoștința ei în aceleași condiții de promptitudine prevăzute de art. 6 & 3 lit. a), pentru ca ea să fie în măsură să dispună de facilitățile necesare organizării apărării în noile condiții apărute”. (Hotărârea din 25 iulie 2000, în cauza *Mattoccia v. Italia*, & 61, și Decizia din 5 septembrie 2006, pronunțată în procedura de admisibilitate a cererii în cauza *Bäckstrom și Andersson v. Suedia*). Mai mult, aceeași instanță europeană a statuat că „Informațiile referitoare la acuzațiile aduse, inclusiv încadrarea juridică reținută de instanță în materie, trebuie să fie furnizate fie înainte de proces, în actul de inculpare, fie cel puțin în cursul procesului, prin alte mijloace, precum extinderea formală sau implicită a acuzațiilor. **Simpla menționare a posibilității teoretice ca instanța să ajungă la o concluzie diferită de cea a parchetului în ceea ce privește încadrarea infracțiunii este, în mod evident, insuficientă**” (Hotărârea din 20 aprilie 2006, în cauza *I.H. și alții v. Austria*, & 34). S-a reținut totodată că „În cazul reîncadrării faptelor în cursul procesului, acuzatului trebuie să i se acorde posibilitatea de a-și exercita dreptul la apărare în mod practic și efectiv și în timp util” (Hotărârea din 25 martie 1999, în cauza *Pelissier și Sassi v. Franța*, & 62; Hotărârea din 25 ianuarie 2011, în cauza *Block v. Ungaria*, & 24). De altfel, cu valoare de principiu, Curtea Europeană a statuat că „statele contractante au obligația de a adopta măsuri pozitive care să garanteze respectarea efectivă a drepturilor înscrise în art. 6, adică să realizeze punerea lor în valoare în folosul celor

căroră le sunt recunoscute” (Hotărârea din 30 ianuarie 2001, în cauza *Vaudelle v. Franța*, & 52), principiu aplicabil și dispozițiilor art. 6 & 3 litera a) din Convenție.

49. Pornind de la aceste premise, norma criticată este inefficientă pentru exercitarea în mod efectiv a dreptului la apărare și pentru menținerea caracterului echitabil al procedurilor astfel cum a reținut instanța europeană în jurisprudența precitată. Formularea cu caracter general a normei procesuale criticate, precum și nereglementarea modalității specifice în care are loc „*modificarea învinuirii*” lipsește persoana interesată de două garanții esențiale ce asigură dreptul fundamental, și anume ca *partea să nu fie surprinsă de o altă încadrare juridică a faptelor* și ca *partea interesată să nu fie lipsită de posibilitatea de a dezbate în contradictoriu și a combate noua acuzație*. Or, **soluția legislativă care exclude obligația informării inculpatului despre modificarea învinuirii și audierea acestuia până la finalizarea cercetării judecătorești, cât și în măsura în care instanța de judecată se pronunță cu privire la modificarea învinuirii-schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare printr-o sentință care soluționează fondul cauzei, nu este de natură să mențină caracterul echitabil al procesului și exercitarea în mod efectiv de către inculpat a dreptului la apărare, ceea ce contravine art. 20, 26 separat și combinat cu art. 4 din Constituție.**

50. La caz, procurorul nu a modificat, dar a „*solicitat*” modificarea învinuirii prin schimbarea integrală a acuzațiilor legate de latura obiectivă (*axată pe forma sustragerii indicată la art. 190 CP – „dobândirea ilicită a bunurilor prin înșelăciune și abuz de încredere”*), încercând să-i reproșeze inculpatei comiterea infracțiunii prevăzute de art. 191 alin. (5) CP. Astfel, reîncadrarea juridică a faptei are efect atât în sfera dreptului substanțial, determinând temeiul juridic al răspunderii penale, a felului și limitelor pedepsei aplicabile, cât și în plan procesual penal din perspectiva obiectului probațiunii, a circumstanțelor care trebuiau să fie dovedite în procesul penal – art. 95 alin. (1) pct. 1) CPP. Respectiv, pronunțând în condițiile art. 325 alin. (2) CPP, noua încadrare juridică a faptei direct prin hotărârea judecătorească, la finalul procesului, instanța privează inculpatul de posibilitatea reală de a se apăra în procesul penal, cu nerespectarea art. 20 din Constituție și îi încalcă dreptul la un proces echitabil, astfel cum este acesta instituit în art. 6 & 1 și 3 din Convenție și art. 26 din Constituție, încalcând dreptul la apărare.

51. Problemele abordate la acest capitol au constituit obiectul exercitării controlului constituționalității din partea Curții Constituționale din alte state. Astfel, prin Decizia Curții Constituționale a României nr. 90 din 28.02.2017 a fost admisă excepția de neconstituționalitate și s-a constatat că soluția legislativă care exclude obligația informării suspectului/inculpatului despre schimbarea încadrării juridice este neconstituțională. Prin Decizia Curții Constituționale a României nr. 250 din 16.04.2019 a fost admisă excepția de neconstituționalitate și s-a dispus că prevederile criticate sunt constituționale în măsura în care instanța de judecată se pronunță cu privire la schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare printr-o hotărâre judecătorească care nu soluționează fondul cauzei, statuându-se că „*pronunțând noua încadrare juridică a faptei direct prin hotărârea judecătorească, la finalul procesului, instanța de judecată privează inculpatul de posibilitatea reală de a se apăra în procesul penal*” (& 41 din decizie).

52. Așadar, prevederile art. 325 alin. (2) din Codul de procedură penală integral, cât și în partea ce ține de sintagma „*în sensul agravării situației inculpatului*” contravine art. 20, 23, 26 din Constituție. Aceleași prevederi, în măsura în care instanța de judecată se pronunță cu privire la modificarea învinuirii-schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare printr-o hotărâre judecătorească care soluționează fondul cauzei; în măsura în care procurorul modifică învinuirea-schimbă încadrarea juridică date faptei prin actul de sesizare a instanței de judecată fără a emite o ordonanță motivată; în partea ce ține de soluția legislativă care exclude obligația informării inculpatului despre modificarea învinuirii și audierea acestuia până la finalizarea cercetării judecătorești, contravine art. 20, 26 separat și combinat cu art. 4 din Constituție.

B. Neconstituționalitatea prevederilor art. 251 alin. (2) din Codul de procedură penală în partea ce ține de eliminarea din categoria nulității absolute a nerespectării dispozițiilor prevăzute de art. 296 alin. (2) din Codul de procedură penală, referitoare la întocmirea rechizitoriului – a actului de sesizare a instanței de judecată.

53. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile art. 251 alin. (2) CPP, care au următorul conținut: „*Încălcarea prevederilor legale referitoare la competența după materie sau după calitatea persoanei, la sesizarea instanței, la compunerea acesteia și la publicitatea ședinței de judecată, la participarea părților în cazurile obligatorii, la prezența interpretului, traducătorului, dacă sânt obligatorii potrivit legii, atrage nulitatea actului procedural*”.

54. Nulitățile actelor procedurale ocupă un loc important în sfera garanțiilor ce asigură efectivitatea principiului legalității procesului penal și a principiului aflării adevărului, fiind menite să înlăture încălcările normelor de procedură care au intervenit cu ocazia dispunerii unui act procesual sau a ducerii la îndeplinire a unui act procedural, precum și consecințele negative pe care aceste încălcări le-au produs în procesul penal. Nulitățile îndeplinesc astfel un scop preventiv - de preîntâmpinare a încălcării legii, un rol sancționator - de desființare a actelor efectuate cu încălcarea legii, precum și un scop reparator - de refacere a actelor procesuale și procedurale desființate, dacă este necesar și posibil.

55. Nulitățile se pot clasifica, în principal, după două criterii, și anume modul de exprimare în norma juridică, respectiv modul de aplicare și efectele pe care le pot produce. După modul de aplicare și efectele pe care le produc, se deosebesc nulități absolute - care intervin în cazurile prevăzute de dispozițiile art. 251 alin. (2) CPP, cum ar fi încălcarea prevederilor legale referitoare la **sesizarea instanței de judecată** - și nulități relative - care sunt incidente în cazul încălcării oricăror alte dispoziții legale decât cele prevăzute în art. 251 alin. (2) CPP.

56. În cazul nulităților absolute, vătămarea procesuală este prezumată *iuris et de iure*, neexistând o condiție în sensul dovedirii existenței acesteia, pe când în cazul nulităților relative vătămarea produsă prin nerespectarea legii trebuie dovedită de cel care invocă această sancțiune.

57. Raportat la obiectul prezentei excepții de neconstituționalitate scoatem în evidență că, așa după cum a invocat partea apărării în fața instanței de judecată, în speța penală, rechizitoriul a fost întocmit cu grave încălcări a dispozițiilor art. 296 alin. (2) CPP. De exemplu, contrar prevederilor legale, prima parte a rechizitoriului nu conține un comportament întreg – „*analiza probelor care confirmă fapta și vinovăția învinuitului*”, actul de sesizare a instanței de judecată fiind întocmit în redacția anterioară a legii, prin enumerarea probelor, cum ar fi: „*Procesul-verbal de ridicare ... Vol. II f.d. 172-186; Procesul-verbal de ridicare ... Vol. II f.d. 196 ...*”. Astfel, „*enumerarea probelor*” nu este însoțită de o analiză care ar conține informații privind conclundența și utilitatea elementelor de fapt, având în vedere că potrivit art. 96 alin. (1) CPP, în cadrul urmăririi penale și judecării cauzei penale trebuie să fie dovedite anumite circumstanțe, inclusiv faptele referitoare la existența elementelor infracțiunii. A doua parte a rechizitoriului – „*dispozitivul*” nu conține informația cu privire la învinuirea incriminată persoanei vizate în procedura penală, în special informația ce ține de timpul comiterii acțiunilor infracționale. Ori, așa după cum a statuat Curtea Constituțională. „*Timpul săvârșirii faptei*” este un element inerent al componenței infracțiunii care **urmează a fi indicat cu precizie** în conformitate cu prevederile art. 9 CP, potrivit căruia „*timpul săvârșirii faptei se consideră timpul când a fost săvârșită acțiunea/inacțiunea prejudiciabilă, indiferent de timpul survenirii urmărilor*” (HCC nr. 14 din 27.05.2014, & 86). La caz, procurorul a indicat în rechizitoriu că, inculpata „*urmărind scopul însușirii bunurilor prin înșelăciune și abuz de încredere*” (ulterior persoana a fost condamnată pentru delapidare fără a fi modificată învinuirea) a săvârșit anumite acțiuni pretinse a fi prejudiciabile, timpul săvârșirii faptei fiind descris prin sintagma: „*aproximativ între 02 decembrie 2002 și până la 17 august 2005*”.

58. Soluționând ultima dată cauza în apel, Curtea de Apel Chișinău a statuat în Decizia din 19.06.2017 (pct. 18 supra), printre altele, următoarele: „*Modul de redactare și întocmire a rechizitoriului prezintă carențe serioase ce trădează absența unui raționament juridic logic și*

coerent, consecința directă și imediată fiind negarea substanțială a echității procedurilor pentru inculpate. În ipoteza actului de sesizare, în forma sa actuală, inculpatele sunt în situația de a răspunde unei învinuirii într-atât de vagă, încât face imposibilă o apărare veritabilă ...”. Astfel, instanța a considerat necesar să aplice sancțiunea nulității absolute în privința rechizitoriului care se află la originea viciilor fundamentale admise în speță. Pentru a-și motiva soluția, printre altele, instanța a constatat că, inculpatele au fost acuzate de comiterea infracțiunii prin participație penală, dar, în același timp, rechizitoriile întocmite pentru fiecare inculpată în parte, diferă esențial, inclusiv prin descrierea diferită a împrejurărilor comiterii faptei. Prin Decizia din 27.02.2018, Curtea Supremă de Justiție nu a analizat și nu a combătut aceste circumstanțe, respectiv „*ele trebuie considerate ca fiind fapte stabilite (a se vedea Bimer v. Moldova, && 57-57, Hotărârea din 10.07.2007; Grădinar v. Moldova, Hotărârea din 08.04.2008, && 113-117)*”. Instanța de recurs a statuat că inculpatele nu au invocat nulitatea actului de sesizare a instanței de judecată, nu au înaintat „*careva demersuri referitor la neclaritatea învinuirii ... precum și nu a fost înaintată nici o cerere privind concretizarea învinuirii*” (pag. 35 din decizie). Astfel, Curtea Supremă de Justiție a tratat eventuala încălcare a prevederilor art. 296 alin. (2) CPP ca fiind un temei pentru nulitatea relativă a actului de procedură, dar nu o condiție în care operează nulitatea absolută. Această abordare este una decisivă pentru soluția ce urmează a fi adoptată în speță, având în vedere prevederile art. 436 CPP.

59. Soluția legislativă cuprinsă în art. 251 alin. (2) CPP, care exclude din sfera de aplicare a nulității absolute încălcarea prevederilor art. 296 alin. (2) CPP, încalcă prevederile art. 1 din Constituție, privind statul de drept – în componența sa referitoare la dreptate ca valoare supremă și principiul legalității, art. 20 din Constituție privind dreptul la un proces echitabil, art. 26 din Constituție privind dreptul la apărare și art. 114 din Constituție cu privire la înfăptuirea justiției, inclusiv pentru motivele indicate în continuare.

60. Echitatea procedurii, privită în ansamblul său, este raportată în mod primordial la desfășurarea procesului penal potrivit principiului legalității, așadar în condițiile legii care reglementează regulile de drept procesual.

61. Dispozițiile art. 296 alin. (2) coroborat art. 66 CPP, printre altele, transpun la nivel național o serie de garanții consacrate în art. 6 & 3 CEDO. Ele au caracterul unor aplicații particulare ale principiului general ce constă în dreptul la un proces echitabil enunțat de art. 6 & 1 CEDO. Dreptul pe care-l are „*acuzatul*” de a fi informat cu privire la natura și cauzele „*acuzăției*” ce i se aduc (în ambele cazuri *informarea trebuie să fie detaliată – Hotărârea CtEDO din 25.06.2000, în cauza Mattoccia v. Italia*), trebuie apreciat în lumina dreptului general la un proces echitabil. Astfel, CtEDO a statuat că, în materie penală, o informare precisă și completă cu privire la faptele care se reproșează acuzatului și a calificării lor juridice reprezintă o condiție esențială a unui proces echitabil și că există o legătură evidentă între dispozițiile cuprinse în art. 6 & 3 lit. a) și cele din art. 6 & 3 lit. b), în sensul că dreptul de a fi „*informat*” trebuie privit în lumina dreptului recunoscut acuzatului de a-și pregăti apărarea. Aceasta este rațiunea pentru care instanța europeană a decis că statele contractante au obligația de a adopta măsuri pozitive care să garanteze respectarea efectivă a drepturilor înscrise în art. 6 CEDO, adică să se realizeze punerea lor în valoare în folosul celor a căroră le sunt recunoscute (*Hotărârea CtEDO din 30.01.2001 în cauza Vaudelle v. Franța*).

62. În sensul prevederilor art. 251 alin. (2) CPP, încălcarea prevederilor legale referitoare la sesizarea instanței de judecată atrage nulitatea actului procedural. Excluderea din sfera de aplicare a acestor prevederi legale a încălcării dispozițiilor art. 296 alin. (2) CPP echivalează cu anularea unei garanții menite să asigure drepturile garantate prin art. 6 & 1 CEDO, inclusiv a dreptului la un proces echitabil; creează impedimente în realizarea scopului procesului penal. La caz, datorită viciului de calitate a rechizitoriului (în privința căruia instanța de apel a aplicat odată sancțiunea nulității absolute – Decizia din 19.06.2017, a se vedea pct. 18 supra), instanțele de judecată nu au fost capabile să soluționeze timp de 10 ani și 10 luni, definitiv cauza.

63. Prevederile art. 296 alin. (2) CPP instituie condiții de formă și conținut al actului de sesizare a instanței de judecată care intră în sfera garanțiilor ce asigură nu doar efectivitatea

principiului legalității procesului penal dar și al principiului a aflării adevărului, astfel încât să se garanteze că realitatea obiectivă a faptelor este reflectată în actul de procedură. Ori, spre deosebire de sistemul adversarial, în care judecătorul poartă răspunderea de principiu, numai asupra corectitudinii desfășurării procedurii, sarcina stabilirii faptelor și a vinovăției aparținând juraților, în procesul penal național instanța își asumă răspunderea și în privința acestor elemente esențiale, care constituie finalitatea procesului – stabilirea faptei și a vinovăției. Aceasta, a și fost rațiunea includerii în lista temeiurilor pentru nulitatea absolută a încălcării prevederilor legale referitoare „la sesizarea instanței de judecată”.

64. Potrivit art. 114 din Constituție, justiția se înfăptuiește **în numele legii** numai de instanțele judecătorești. În acest sens, având în vedere că noțiunea „*instanță*” în sensul art. 6 & 1 CEDO este una autonomă, instanța de judecată este un organism care beneficiază de jurisdicție deplină, ceea ce presupune un control judiciar efectiv (*cauza Obermeier v. Austria, & 70*). Exercițarea deplină a jurisdicției de către o instanță presupune să nu renunțe la niciuna din componentele funcției de a judeca (*cauza Chevrol v. Franța, & 63*). Trebuie ca „*instanța*” să aibă competența de a analiza toate aspectele de fapt și de drept relevante pentru litigiul cu care a fost sesizată (*cauza Terr a Woningen B.V. v. Țările de Jos*). În acest sens, Curtea Europeană a reamintit în mod constant locul important pe care îl ocupă dreptul la un proces echitabil într-o societate democratică (*cauza Airey v. Irlanda, & 24*). Curtea a afirmat întotdeauna că autoritățile naționale trebuie, în fiecare cauză, să se asigure că sunt echitabile în sensul Convenției (*cauza Dombo Beheer B.V. v. Țările de Jos, & 33*), scopul fiind de a proteja interesele părților și pe cele ale unei bune administrări a instituției (*cauza Niderost-Huber v. Elveția, & 30*), astfel încât justițiabilul să-și poată pleda cauza cu eficiența dorită (*cauza H. v. Belgia, & 53*).

65. Pentru a beneficia de jurisdicție deplină, în sensul art. 6 & 1 CEDO, și pentru a putea realiza scopurile enunțate, în cazul în care rechizitoriul a fost întocmit cu încălcarea prevederilor art. 296 alin. (2) CPP, instanța de judecată ar trebui să aibă competența de a reține din oficiu nulitatea actului de sesizare și să aplice sancțiunea respectivă, dar nu să depindă de poziția părților, așa după cum a invocat Curtea Supremă în decizia din 27.02.2018 (*pct. 20 supra*). Așadar, în această parte, obiectul excepției de neconstituționalitate nu ține de simpla interpretare și aplicare eronată a legii de către Curtea Supremă, indicațiile căreia sunt obligatorii pentru instanța care rejudecă cauza, dar de o soluție legislativă care în mod evident contravine prevederilor Constituției.

66. Problema eliminării din categoria nulității absolute a nerespectării unor prevederi legale a constituit obiectul sesizării Curții Constituționale din alte state. Astfel, prin Decizia Curții Constituționale a României nr. 302 din 04.05.2017, *a fost admisă excepția de neconstituționalitate și s-a constatat că soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 281 alin. (1) lit. b) CPP, care nu reglementează în categoria nulităților absolute încălcarea dispozițiilor referitoare la competența materială și după calitatea persoanei a organului de urmărire penală, este neconstituțională.*

67. În raport cu cele enunțate, prevederile art. 251 alin. (2) din Codul de procedură penală în partea ce ține de eliminarea din categoria nulității absolute a nerespectării dispozițiilor prevăzute de art. 296 alin. (2) CPP, referitoare la întocmirea rechizitoriului – a actului de sesizare a instanței de judecată, contravin prevederilor art. 20, 26, 114 din Constituție.

C. Neconstituționalitatea prevederilor art. 251 alin. (4) din Codul de procedură penală în partea ce ține de soluția legislativă, care nu permite invocarea din oficiu a nulității relative.

68. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile art. 251 alin. (4) CPP care au următorul conținut: „*Încălcarea oricărei alte prevederi legale decât cele prevăzute în alin.(2) atrage nulitatea actului dacă a fost invocată în cursul efectuării acțiunii – când partea este prezentă, sau la terminarea urmăririi penale – când partea ia cunoștință de materialele dosarului, sau în instanța de judecată – când partea a fost absentă la efectuarea acțiunii procesuale, precum și în cazul în care proba este prezentată nemijlocit în instanță.*”

69. La acest capitol sunt relevante și argumentele expuse la pct. 54-55, 64-66 *supra*. La caz, nulitatea relativă poate fi aplicată, cel puțin, din perspectiva art. 385 alin. (5) CPP, în raport cu ordonanțele de punere sub învinuire; de modificare a învinuirii; privind dispunerea expertizei; în raport cu viciile ce afectează rechizitoriul (*în cazul în care Curtea Constituțională nu admite sesizarea în raport cu obiecțiile formulate la capitolul precedent*) etc.

70. Din conținutul prevederilor legale criticate rezultă că a fost instituită regula potrivit căreia instanța nu poate lua în considerare, din oficiu, încălcările normelor ce reglementează desfășurarea procesului penal, chiar dacă aceste încălcări ar fi de natură a afecta aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei. În baza dispozițiilor art. 251 alin. (4) CPP, nulitatea relativă se acoperă atunci când persoana interesată nu a invocat-o în termenul prevăzut de lege – fiind vorba fie de o acceptare tacită, fie de neobservarea încălcării care ar putea atrage nulitatea relativă, sau a renunțat în mod expres la invocarea acestuia.

71. Această soluție legislativă contravine art. 1, 20, 114 din Constituție având în vedere criticile invocate la capitolul precedent. Or, odată ce instanța de judecată este un organism care trebuie să beneficieze de jurisdicție deplină, ea nu poate să-și realizeze sarcinile dacă este lipsită de competența de a invoca din oficiu nulitatea relativă și să aplice sancțiunea respectivă atunci când interesele justiției o cere chiar și pentru a asigura echitatea procedurii din perspectiva obligației pozitive a statului.

72. Examinând critici similare, Curtea Constituțională din alte state a admis excepția de neconstituționalitate. Prin Decizia Curții Constituționale a României nr. 554 din 19.09.2017 *s-a constatat că soluția legislativă care nu permite invocarea din oficiu a nulității relative este neconstituțională*.

73. În raport cu cele enunțate, **prevederile art. 251 alin. (4) din Codul de procedură penală în partea ce ține de soluția legislativă, care nu permite invocarea din oficiu a nulității relative, contravin art. 1, 20, 114 din Constituție.**

D. Neconstituționalitatea dispoziției art. 413 alin. (3) din Codul de procedură penală în partea ce ține de textul „poate” și art. 414 alin. (2) din Codul de procedură penală în partea ce ține de sintagma „prin citirea lor” în măsura în care verificarea „declarațiilor” are loc prin derogare de la dispozițiile art. 371, iar citirea documentelor și a proceselor-verbale ale acțiunilor procesuale se efectuează contrar dispozițiilor art. 373 din Codul de procedură penală.

74. Formularea art. 413 alin. (3) CPP – „*Instanța de apel, la cererea părților, poate cerceta suplimentar probele administrate în prima instanță și poate administra probe noi*” – sunt contrare dispozițiilor art. 4, 20, 23, 26 și 54 din Constituție.

75. Din punct de vedere legal (art. 24 CPP), al jurisprudenței CtEDO (*Decizia CEDO din 29.08.1991 în cauza Brandstetter v. Austria, & 67*) și doctrinal (*Vasile Pătulea Proces echitabil jurisprudența comentată a Curții Europene a Drepturilor Omului, Institutul român pentru drepturile omului, București 2007, pag. 124*), contradictorialitatea este un principiu fundamental al dreptului procesual penal care îngăduie părților să participe în mod activ la prezentarea, argumentarea și dovedirea drepturilor și apărărilor în tot cursul desfășurării procesului având **dreptul de a discuta și combate susținerile făcute** de fiecare dintre ele.

76. Într-o formulare de sinteză CtEDO a reiterat că dreptul la o procedură contradictorie implică, în esență, posibilitatea pentru părțile unui proces penal de a lua cunoștință de toate piesele și observațiile prezentate judecătorului și **de a le discuta** (*Decizia CEDO din 6 iunie 2000 în cauza Morel v. Franța, & 27*).

77. Referindu-se la legislația națională, instanța europeană a făcut precizarea că respectarea exigenței privind contradictorialitatea poate fi realizată în diferite moduri, ceea ce se cere însă este ca metoda respectivă să garanteze că „**partea adversă**” este înștiințată de depunerea observațiilor și să aibă posibilitatea să **le comenteze** (*Decizia CEDO din 29.08.1991 în cauza Brandstetter v. Austria, & 67*). Curtea a mai reiterat că **posibilitatea indirectă și pur ipotetică, pentru cel învinuit sau inculpat de a discuta argumentele acuzării nu poate fi admisă ca**

echivalent valabil al dreptului acestuia de a le combate în mod direct (& 68, Decizia din 29.08.1991 indicată supra).

78. În procesul penal, instanțele judecătorești au obligația constituțională de a realiza justiția inclusiv prin administrarea probelor în sensul art. 100 CPP și aprecierea lor conform art. 101 CPP. La nivel național nu există o procedură prealabilă de verificare a admisibilității probelor, această problemă fiind soluționată odată cu analiza propriu-zisă a fondului probelor, inclusiv cu respectarea exigențelor prevăzute de art. 314 CPP. Potrivit normei enunțate, „*Instanța de judecată este obligată, în cursul judecării cauzei, să cerceteze nemijlocit, sub toate aspectele, probele prezentate de părți sau administrate la cererea acestora, inclusiv să audieze inculpații, părțile vătămate, martorii, să cerceteze corpurile delictive, să dea citire rapoartelor de expertiză, proceselor-verbale și altor documente, precum și să examineze alte probe prevăzute de prezentul cod. Instanța de judecată, la judecarea cauzei, creează părții acuzării și părții apărării condiții necesare pentru cercetarea multilaterală și în deplină măsură a circumstanțelor cauzei. Derogați de la condițiile menționate în alin. (1) și (2) pot fi admise doar în cazurile prevăzute de prezentul cod*”.

79. În diverse soluții de speță, CtEDO a reiterat că modul de aplicare a garanțiilor unui proces echitabil în cadrul procedurilor în fața curților de apel depinde de caracteristicile speciale ale procedurilor în cauză, urmărind să se țină cont de totalitatea procedurilor și a rolului curții de apel în ordinea juridică internă.

80. Fiind chemată să decidă asupra „*caracteristicilor speciale ale procedurilor*” naționale, de fiecare dată, CtEDO a reiterat că procedura în fața instanței investită cu soluționarea fondului cauzei obligă autoritățile să asigure respectarea „*principiului nemijlocirii*”, altfel, instanța de apel nu poate să soluționeze problema vinovăției persoanei „*fără evaluarea directă a probelor*” (Hotărârea din 05.07.2011 în cauza Dan v. Moldova & 30, 33; din 27.11.2007 în cauza Popovici v. Moldova, & 68).

81. Din jurisprudența relevantă a Curții de la Strasbourg, bazată pe interpretarea legislației naționale, rezultă că asigurarea efectivă a drepturilor garantate de CEDO obligă instanțele naționale să examineze chiar și „*din oficiu, toate aspectele legate de caz dar nu numai chestiunile ridicate de către reclamant*” (a se vedea Hotărârea din 05.07.2011 în cauza Dan v. Moldova, & 26).

82. În speța penală, pentru a putea combate acuzația penală, respectiv pentru a-și promova poziția în proces, apărătorul a înaintat o cerere privind dispunerea expertizei contabile. În repetate rânduri, Curtea Supremă de Justiție a casat deciziile instanței de apel din motiv că, cererea părții apărării a fost respinsă neîntemeiat (*pct. 14, 17 supra*). Ulterior, chiar și completul de judecată care a soluționat cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate nu s-a conformat indicațiilor date de Curtea Supremă de Justiție; nu a remediat viciul provocat prin respingerea cererii privind dispunerea expertizei; nu a dispus efectuarea unei asemenea expertize, situație care încalcă grav dreptul la apărare – o garanție a dreptului la un proces echitabil. Aceste vicii fundamentale se datorează viciului de calitate a textului de lege criticat.

83. Dispozițiile art. 413 alin. (3) CPP în partea ce ține de textul „*poate*” îi oferă instanței de judecată putere discreționară nelimitată ceea ce afectează echitatea procedurii, îi permite instanței să respingă, în condiții neclare, orice cerere de administrare a probelor; creează situație de incertitudine, de confuzie. Ori, potrivit art. 142 alin. (2) CPP, instanța de judecată este obligată să remită instituției publice de expertiză materialele necesare în cazul în care a fost înaintată o cerere privind efectuarea expertizei. În așa mod, norma criticată are ca efect încălcarea dreptului la apărare în sensul art. 26 din Constituție; a principiului egalității armelor dintre acuzare și apărare, a contradictorialității procesului și nu în ultimul rând a dreptului la un proces echitabil în sensul art. 20 din Constituție, cât și prevederile art. 23 din Constituție, deoarece nu este clar în ce condiții instanța „*poate*” și în cazuri nu „*poate*” administra probe.

84. Prevederile criticate nu corespund criteriilor de calitate a legii (HCC nr. 17 din 19.05.2016, && 58, 59; nr. 13 din 15.05.2015, && 104-109), în cauza de față, fiind pusă în discuție și însăși constituționalitatea interpretării pe care acest text de lege a primit-o în practică (Decizia Curții

Constituționale a României nr. 336 din 30.04.2015, & 29) datorită deturnării reglementărilor legale de la scopul lor legitim, printr-o sistematică interpretare și aplicare eronată a acestora (*Decizia Curții Constituționale a României nr. 448 din 29.10.2013*).

85. Potrivit art. 414 alin. (2) CPP, instanța de apel verifică declarațiile și probele materiale examinate de prima instanță prin citirea lor în ședința de judecată, cu consemnarea în procesul-verbal. Modul de redactare a dispozițiilor enunțate denotă prezența viciilor de calitate a legii, incompatibile cu principiul securității juridice, ceea ce contravine art. 23 din Constituție.

86. Sintagma „*prin citirea lor*”, datorită viciilor de calitate, este interpretată și aplicată de către instanța de judecată și de procuror ca o justificare a excepției de la principiul nemijlocirii în procesul penal, fiind considerat un temei ce permite derogarea de la prevederile art. 371, 373 CPP. Astfel, la judecarea cauzelor penale în apel, procurorul citește lista probelor anexată la rechizitoriu fără a fi asigurată o cercetare veritabilă, în contradictoriu, a documentelor și a proceselor-verbale ale acțiunilor procesuale (art. 373 CPP), fără a fi respectate exigențele legale referitoare la citirea declarațiilor martorului (art. 371 CPP). În așa mod a procedat instanța de apel în cadrul procedurilor soldate cu adoptarea deciziilor din 23.05.2014 (pct. 12 supra); 15.12.2015 (pct. 15 supra) și chiar instanța care a admis cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate. În consecință, drepturile garantate prin art. 20, 26 din Constituție sunt tratate ca fiind pur teoretice, ignorându-se faptul ca art. 6 CEDO garantează doar drepturi concrete și efective. În acest sens, este relevant că, potrivit rechizitoriului, la baza acuzațiilor penale au fost puse actele de decontare: nr. K00000041 din 31.08.2004; K00000069 din 29.10.2004; K00000079 din 03.11.2004; K00000081 din 04.11.2004; K00000082 din 01.11.2004, în baza cărora instanța de apel a condamnat-o pe inculpată la o pedeapsă foarte severă (pct. 12, 15 supra). Aceste acte nu au fost anexate la dosar, situație care putea fi înțeleasă de către instanța de judecată doar dacă în cadrul procesului penal se asigura în mod efectiv principiul nemijlocirii; dacă probele din dosar erau cercetate conform art. 373 CPP. Astfel, procedura legiferată prin sintagma criticată, care presupune citirea probelor dar nu și cercetarea lor conform procedurii stabilite pentru prima instanță, nu oferă garanții suficiente ce ar asigura efectiv dreptul la apărare și dreptul la un proces echitabil.

87. Textul criticat nu corespund criteriilor de previzibilitate și claritate, creând premise pentru interpretarea restrictivă a garanțiilor oferite de art. 6 CEDO (*Hotărârea CtEDO în cauza Mariera de Azevedo v. Portugalia, & 66*) și ignorarea obligației privind „*examinarea efectivă a argumentelor*” părții în proces (*Hotărârile CtEDO în cauza Kraska v. Elveția, & 30; Perez v. Franța, & 80*), iar dreptul de a „*participa în mod activ la prezentarea, argumentarea și dovedirea poziției*”, de a „*discuta și combate susținerile făcute de partea adversă*”, devenind teoretice și iluzorii, Convenția garantând doar drepturi concrete și efective.

88. Dispozițiile criticate, atât cele ce se conțin în art. 413 alin. (3) cât și cele din art. 414 CPP îngrădesc drepturile fundamentale prin derogare de la dispozițiile art. 54 din Constituție. Posibilitatea indirectă și pur ipotetică, pentru cel învinuit sau inculpat de a combate acuzațiile aduse nu poate fi admisă ca echivalent valabil al dreptului acestuia de a le combate în mod direct (*Decizia CEDO din 29.08.1991 în cauza Brandstetter v. Austria, & 68*).

89. Dispozițiile legale criticate, în mod evident, contravin jurisprudenței Curții de la Strasbourg, situație contrară dispozițiilor art. 4 din Constituție (*a se vedea Hotărârile în cauzele Dan v. Moldova, Popovici v. Moldova*). Or, nu poate fi neglijat faptul că „... în procesul penal elementele de probă trebuie produse în fața acuzatului și în ședința publică, în vederea respectării principiului contradictorialității” (*Decizia CEDO din 19.12.1990 în cauza Delta v. Franța, & 78*).

90. În raport cu cele enunțate, prevederile criticate la acest capitol contravin art. 4, 20, 23, 54 din Constituție.

IV – CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

91. În baza celor invocate, solicităm Curții Constituționale să declare neconstituționale:

- prevederile art. 325 alin. (2) CPP integral, cât și în partea ce ține de sintagma „în sensul agravării situației inculpatului”, **contravine art. 20, 23, 26 din Constituție**. Aceleași prevederi, în măsura în care procurorul modifică învinuirea/schimbă încadrarea juridică date faptei prin actul de sesizare a instanței de judecată fără a emite o ordonanță motivată, **contravine art. 20, 26 separat și combinat cu art. 4 din Constituție**;

- prevederile art. 251 alin. (2) CPP în partea ce ține de eliminarea din categoria nulității absolute a nerespectării dispozițiilor prevăzute de art. 296 alin. (2) din Codul de procedură penală, referitoare la întocmirea rechizitoriului – a actului de sesizare a instanței de judecată, **contravin prevederilor art. 20, 26, 114 din Constituție**;

- prevederile art. 251 alin. (4) CPP în partea ce ține de soluția legislativă, care nu permite invocarea din oficiu a nulității relative, **contravin art. 1 alin. (3), 20, 114 din Constituție**;

- prevederile art. 413 alin. (3) CPP în partea ce ține de textul „poate” și art. 414 alin. (2) din Codul de procedură penală în partea ce ține de sintagma „prin citirea lor” în măsura în care verificarea „declarațiilor” are loc prin derogare de la dispozițiile art. 371, iar cercetarea documentelor și a proceselor-verbale ale acțiunilor procesuale se efectuează contrar dispozițiilor art. 373 din Codul de procedură penală, **contravin art. 4, 20, 23, 54 din Constituție**.

V – DATE SUPLIMENTARE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII

92. Anterior Curtea Constituțională nu s-a expus asupra constituționalității dispozițiilor legale criticate prin această sesizare.

VI - LISTA DOCUMENTELOR

- 93. a) Rechizitoriul din 20.01.2009;
- b) Sentința din 27.09.2013;
- c) Decizia Curții de Apel Chișinău din 23.05.2014;
- d) Decizia Curții Supreme de Justiție din 09.12.2014;
- e) Decizia Curții de Apel Chișinău din 15.12.2015;
- f) Recurs ordinar al apărătorului din 27.01.2016;
- g) Decizia Curții Supreme de Justiție din 01.11.2016;
- h) Decizia Curții de Apel Chișinău din 19.06.2017;
- i) Decizia Curții Supreme de Justiție din 27.02.2018.

VII – DECLARAȚIA ȘI SEMNĂTURA

94. Declar pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

Locul Chișinău
Data 28.11. 2019

Nicoara Viorica Viciu
(Semnătura autorului sesizării sau a reprezentantului)

Nicoara Viorica Viciu
(Semnătura autorului sesizării sau a reprezentantului)

ÎNCHEIERE

18 decembrie 2019

mun. Chișinău

Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău

Având în componența sa:

Președintele ședinței, Judecătorul

Ion Pleșca

Judecătorii

Maria Negru și Alexandru Spoială

Grefier

Larisa Popa

Cu participarea:

Procurorului

Djulieta Devder

Avocaților

Gheorghe Nogai, Ana Beriozchin, Corneliu Pleșca

examinând în ședință de judecată publică, în ordine de apel, cererile de apel declarate de către procurorul în Procuratura mun. Chișinău, Stăvilă Mihai, avocatul Beriozchin Ana în interesele inculpatei Teleche (Iurașco) Tatiana, inculpata Iurașco Angela și avocatul Bălănel Petru în interesele acesteia, părțile vătămate SRL „Transneogrup” și SRL „IQ – Impex” și de către avocatul Ulanov Denis în interesele părții vătămate SRL „Neonilia” împotriva sentinței Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 27.09.2013, în cauza penală de învinuire a lui:

Iurașco Angela Andrei, născută la 23.06.1972, moldoveancă, cetățeană a Republicii Moldova, domiciliată în mun. Chișinău, str. Tiras 16, cu studii superioare, căsătorită, neangajată oficial în câmpul muncii, fără antecedente penale,

învinuită de comiterea infracțiunilor prevăzute de art.191 alin.(5) și art.361 alin.(2) lit.d) Cod penal, și a lui

Teleche (Iurașco) Tatiana Petru, născută la 18.10.1982, moldoveancă, cetățeană a Republicii Moldova, domiciliată în mun. Chișinău, str. Fîntînilor 10, nesupusă militar, cu studii superioare, căsătorită, oficial neangajată în câmpul muncii, fără antecedente penale,

învinuită de comiterea infracțiunilor prevăzute de art.191 alin.(5) și art.361 alin.(2) lit.b) și d) Cod penal

În baza materialelor din dosar și a explicațiilor părților -

CONSTATĂ:

1. În procedura Curții de Apel Chișinău se află în proces de examinare cauza penală de învinuire a lui Iurașco Angela de comitere a infracțiunilor prevăzute de art.191 alin.(5) și art.361 alin.(2) lit.d) Cod penal și a lui Teleche (Iurașco) Tatiana de comitere a infracțiunilor prevăzute de art.191 alin.(5) și art.361 alin.(2) lit.b) și d) Cod penal.

2. În ședința instanței de apel, avocații inculpatei Iurașco Angela – Nicoară Vasile și Nogai Gheorghe au solicitat sesizarea Curții Constituționale cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art.art.325 alin.(2), 251 alin.(2), 251 alin.(4), 413 alin.(3) și 414 alin.(2) Cod de procedură penală.

3. În ședința instanței de apel, inculpații Iurașco Angela și Teleche (Iurașco) Tatiana

și avocații acestora – Nicoară Vasile, Nogai Gheorghe și Beriozchin Ana au pledat pentru admitere a cererii privind sesizarea Curții Constituționale.

4. Procurorul participant în ședință – Djulieta Devder, a solicitat respingerea cererii de sesizare a Curții Constituționale.

5. Avocatul părților vătămate SRL „Transneogrup” și SRL „IQ – Impex” – Pleșca Corneliu, a solicitat respingerea cererii de sesizare a Curții Constituționale.

6. Partea vătămată SRL „Neonilia”, fiind citată legal la adresa indicată în materialele dosarului, în ședința judiciară nu s-a prezentat, motiv pentru care, în temeiul art.412 alin.(5) Cod de procedură penală, Colegiul a dispus examinarea cauzei în lipsa reprezentantului acesteia.

7. Audiind participanții la proces, studiind materialele dosarului, Colegiul penal conchide de a admite cererea avocaților inculpatei Iurașco Angela – Nicoară Vasile și Nogai Gheorghe privind sesizarea Curții Constituționale cu referire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art.art.325 alin.(2), 251 alin.(2), 251 alin.(4), 413 alin.(3) și 414 alin.(2) Cod de procedură penală, din următoarele considerente.

8. Colegiul penal constată că în cadrul examinării cauzei penale de învinuire a lui Iurașco Angela de comitere a infracțiunilor prevăzute de art.191 alin.(5) și art.361 alin.(2) lit.d) Cod penal și a lui Teleche (Iurașco) Tatiana de comitere a infracțiunilor prevăzute de art.191 alin.(5) și art.361 alin.(2) lit.b) și d) Cod penal, avocații inculpatei Iurașco Angela – Nicoară Vasile și Nogai Gheorghe au solicitat sesizarea Curții Constituționale cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art.art.325 alin.(2), 251 alin.(2), 251 alin.(4), 413 alin.(3) și 414 alin.(2) Cod de procedură penală.

9. În conformitate cu art. 7 alin. (3) Cod de procedură penală, *dacă, în procesul judecării cauzei, instanța constată că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor Constituției și este expusă într-un act juridic care poate fi supus controlului constituționalității, judecarea cauzei se suspendă, se informează Curtea Supremă de Justiție care, la rândul său, sesizează Curtea Constituțională.*

10. Conform art.135 alin.(1) lit.g) din Constituția Republicii Moldova, *Curtea Constituțională rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție.*

11. Prin Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.2 din 09.02.2016 pentru interpretarea art.135 alin.(1) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate), s-a examinat sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 09.12.2015, în temeiul art.135 alin.(1) lit.b) din Constituție, art.25 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.38 alin.(1) lit.d) din Codul jurisdicției constituționale, de către Curtea Supremă de Justiție, pentru interpretarea art.135 alin.(1) lit.g) din Constituția Republicii Moldova, hotărându-se:

- *în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său, instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională;*

- *excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu;*

- *sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza;*

- judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

(1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție;

(2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

(3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

(4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

Până la adoptarea de către Parlament a reglementărilor în executarea prezentei hotărâri, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate se prezintă Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza, în temeiul aplicării directe a articolului 135 alineatul (1) lit. a) și g) din Constituție și astfel cum au fost explicate în prezenta hotărâre, în conformitate cu considerențele menționate în cuprinsul acesteia și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

12. Conform art.135 alin.(1) lit.a) din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

13. Astfel, verificând întrunirea în cererea înaintată de către partea apărării în cadrul ședinței de judecată, a condițiilor invocate în Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.2 din 09.02.2016 și stabilind întrunirea condițiilor menționate și în conformitate cu prevederile art.art.7, 342 Cod de procedură penală, art.135 alin.(1) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova, Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău –

DISPUNE:

Se admite cererea avocaților inculpatei Iurașco Angela – Nicoară Vasile și Nogai Gheorghe privind sesizarea Curții Constituționale cu referire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art.art.325 alin.(2), 251 alin.(2), 251 alin.(4), 413 alin.(3) și 414 alin.(2) Cod de procedură penală, și se dispune suspendarea procesului penal în temeiul art.7 alin.(3) Cod de procedură penală.

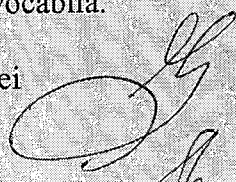

Se sesizează Curtea Constituțională cu privire la realizarea controlului constituționalității prevederilor art.art.325 alin.(2), 251 alin.(2), 251 alin.(4), 413 alin.(3) și 414 alin.(2) Cod de procedură penală.

Procesul penal în cauza penală de învinuire a lui Iurașco Angela de comitere a infracțiunilor prevăzute de art.191 alin.(5) și art.361 alin.(2) lit.d) Cod penal și a lui Teleche (Iurașco) Tatiana de comitere a infracțiunilor prevăzute de art.191 alin.(5) și art.361 alin.(2) lit.b) și d) Cod penal, se suspendă până la examinarea sesizării respective de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele ședinței

Judecătorii

Copia corespunde

judecător

